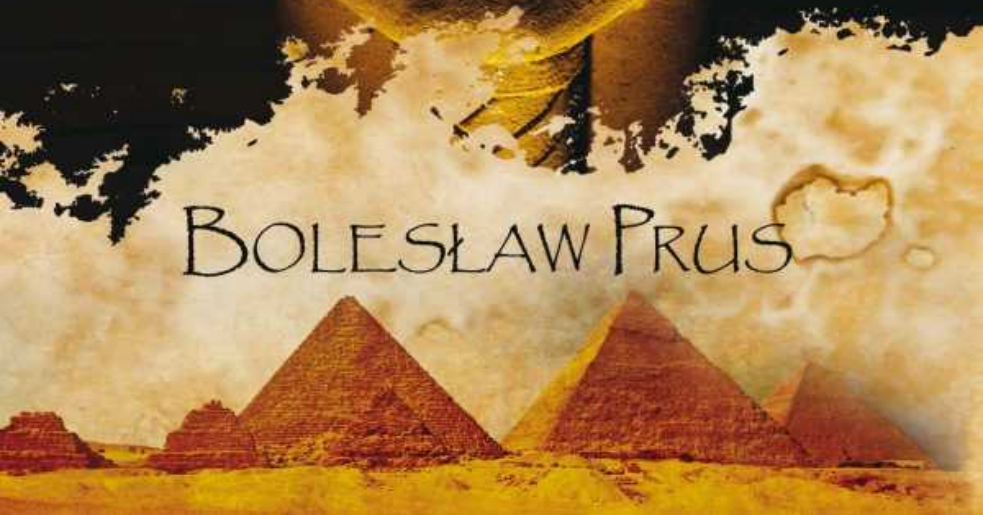

FARAON

BOLESŁAW PRUS

BOLESŁAW PRUS

FARAON

Boleslaw Prus

FARAON

FARAON

First published in Poland by Oficyna
Wydawnicza GMP, Poznań, 1897

© Nakladatelství LEDA s.r.o., 2012

Translation © Helena Teigová, Helena Stachová, 2012

ISBN 978-80-7335-369-8

Úvod

V severovýchodním koutě Afriky leží Egypt, domov nejstarší civilizace na světě. Před třemi, čtyřmi, ba i pěti tisíci lety, kdy se ve střední Evropě po jeskyních skrývali barbari, odění v surové kůži, měl Egypt již vysoce vyvinutou společenskou organizaci, zemědělství, řemesla a literaturu. Především však prováděl obrovské práce stavitelské a stavěl ohromné budovy, jejichž zbytky budí obdiv novověkých techniků.

Egypt se rozkládá v hlubokém úrodném údolí mezi Libyjskou a Arabskou pouští. Údolí je hluboké několik set metrů, dlouhé sto třicet mil, ale jeho průměrná šířka je sotva míle. Na západě mírná, ale holá pahorkatina libyjská a na východě strmé a rozervané skály arabské jsou stěnami tohoto koridoru, na jehož dně teče řeka Nil.

Čím dále teče řeka k severu, tím nižší jsou stěny údolí, ve vzdálenosti dvaceti pěti mil od Středozemního moře se náhle rozestupují a Nil, místo aby tekł úzkým koridorem, se rozlévá několika rameny po rozlehlé rovině, mající tvar trojúhelníku. Tento trojúhelník, zvaný Delta Nilu, má za základnu pobřeží Středozemního moře a u jeho vrcholu, v místě kde řeka opouští údolí, leží dnešní město Káhira a trosky předvěkého hlavního města, Memfidy.

Kdo by se vznesl do výše dvaceti mil a odtamtud se podíval na Egypt, všiml by si zvláštního rázu krajiny a osobitého zabarvení. Z této výše vypadal by Egypt na půdě bílého a oranžového písku jako had, který se suně v energických zákrutech pouští do Středozemního moře a ponořil v ně již trojhrannou hlavu, ozdobenou dvojicí očí, levým – Alexandrií – a pravým – Damiettou.

Tento dlouhý had by měl v říjnu, kdy Nil zaplavuje území Egypta, modrou barvu vody. V únoru, kdy plochy opadající vody zaujímá jarní zeleň, by byl tento had zelený s modrým pruhem po celé délce těla a s množstvím modrých žilek na hlavě, jež by značily průplavy, protínající deltu. V březnu by se modrá stuha zužovala a hadí tělo by v době dozrávání obilí nabývalo barvy zlaté. Konečně na počátku června by byl nilský pruh velmi tenký a hadí tělo by zešedlo jakoby pod závojem sucha a prachu.

Hlavním příznakem egyptského podnebí je vedro; v lednu bývá deset stupňů tepla, v srpnu dvacet sedm; horko dosahuje mnohdy čtyřiceti sedmi stupňů, což u nás odpovídá teplotě římské parní lázně. Kromě toho u Středozemního moře v deltě prší sotva desetkrát za rok, v Horním Egyptě jednou za deset let.

Za těchto podmínek by byl Egypt místo kolébkou civilizace jen roklinou v poušti, jakých je na Sahaře mnoho, kdyby jej každého roku nekřísily vody svaté

řeky Nilu. Od konce června do konce září se Nil rozvodňuje a zaplavuje téměř celý Egypt; od konce září do konce května příštího roku voda opadá a postupně odhaluje nižší a nižší plochy půdy. Voda řeky je tak přesycena nerostnými i organickými částicemi, že její barva stále více hnědne, a postupně, jak voda opadá, usazuje se na zaplavených pozemcích úrodný nános, který nahrazuje nejlepší hnojivo. Tento nános a horké podnebí způsobují, že Egypťan, uzavřený mezi pouštěmi, může mít trojí žeň do roka a asi tři sta zrn z jednoho zasetého semene.

Egypt však není jednotvárnou plošinou, nýbrž zemí zvlněnou. Některé jeho pozemky pijí blahoslavenou vodu pouze dva tři měsíce, jiné ji nevidí po celý rok, jelikož rozliv řeky jistých míst nedosahuje. Kromě toho se vyskytují léta malého rozvodnění, a tehdy se části Egypta nedostane oplodňujícího nánosů. Vedrem země rychle vysychá a je nutno ji zalévat jako v květináčích.

Všechny tyto okolnosti způsobily, že národ obývající nilské údolí musel buď zahynout, kdyby byl slabý, nebo ovládnout vodu, byl-li geniální. Staří Egypťané byli geniální, a proto vytvořili civilizaci.

Již před šesti tisíci lety postřehli, že se Nil rozvodňuje, když se slunce objevuje pod Síríem, a začíná klesat, když se slunce blíží k souhvězdí Vah. Toto pozorování je přimělo ke zkoumání jevů hvězdářských a k měření času.

Aby uchovali vodu po celý rok, vykopali ve své zemi síť průplavů, dlouhou několik tisíc mil. A aby se zajistili před nadměrnými záplavami, vystavěli mohutné hráze a vykopali nádrže, z nichž například umělé jezero Moeris zaujímalo plochu tři set čtverečních kilometrů při hloubce dvanácti metrů. Konečně vystavěli podél Nilu a průplavů množství prostých, ale účinných vodních děl, s jejichž pomocí bylo možno čerpat vodu a vylévat ji na pole, položená o jednu nebo dvě polohy výše. A ještě k dovršení všeho bylo nutno rok co rok čistit zanesené průplavy, opravovat hráze a budovat vysoko položené silnice pro vojsko, které muselo být mobilní v každé době.

Tyto obrovské práce vyžadovaly vedle znalosti hvězdářství, zeměměřičtví, mechaniky i stavitelství ještě dokonalou organizaci. Jak zesilování hrází, tak čištění průplavů muselo být prováděno (a dokončeno) v pevně stanoveném čase na velké ploše. Tak vznikla nutnost vytvořit armádu dělníků, čítající desítky tisíc hlav, pracující k stanovenému cíli a pod jednotným velením, armádu, která potřebovala mnoho potravin, prostředků a pomocných sil.

Egypt si takovou armádu dělníků opatřil a jí vděčí za svá věkopamátná díla. Plány jí vypracovali kněží čili učenci egyptští a veleli jí králové čili faraonové. Tímto způsobem byl v dobách své velikosti Egypt jakoby jednou osobností, v níž stav kněžský plnil úlohu ducha, faraon vůle a lid těla a poslušnosti – tmelu.

Takto sama přirozenost Egypta, vyžadující velké, neustálé a důkladné práce, stvořila kostru společenské organizace této země: lid pracoval, faraon vládl, kněží plánovali. A dokud tito tři činitelé šli za cílem vytčeným přírodou, potud společnost mohla vzkvétat a vytvářet svá díla překonávající věky.

Mírný, veselý a nijak válečnický lid egyptský se dělil na dvě třídy – rolníky a řemeslníky. Mezi rolníky bylo něco málo majitelů malých pozemků, většinou to

však byli nájemci půdy, náležející faraonovi, kněžím a aristokracii. Řemeslníci, vyrábějící oděv, nábytek, nádoby a nářadí, byli samostatní; dělníci na velkých stavbách tvořili jakousi armádu.

Každý z těchto oborů, a zvláště stavitelství, vyžadoval síly tažné a hybné: někdo musel po celé dny čerpat vodu z průplavů nebo přenášet kameny z lomů tam, kde jich bylo zapotřebí. Tyto nejtěžší mechanické práce, zvláště práce v kamenných lomech, vykonávali odsouzení trestanci nebo váleční zajatci.

Rodilí Egypťané měli pleť měděnou, na čemž si zakládali, a pohrdali černými Etiopany, žlutými Semity i bílými Evropany. Barva pleti, umožňující rozeznávat vlastního od cizího, přispěla k utužení národní jednoty víc než náboženství, které lze přijmout, nebo řeč, již se lze naučit.

Během času však, kdy státní budova začala prskat, hruly se do země čím dál tím hojněji cizí živly. Oslabovaly soudržnost a rozdělovaly společnost – až nakonec zaplavily a pohltily původní obyvatelstvo země.

Faraon ovládal stát pomocí stále armády, milice či policie a množství úředníků, z nichž se ponenáhlu vytvořila rodová šlechta. Titulárně byl zákonodárcem, vrchním velitelem vojska, největším vlastníkem půdy, nejvyšším soudcem, knězem, ba i synem božím i bohem. Božské pocty mu prokazoval nejen lid a úředníci, nýbrž někdy i on sám sobě stavěl oltáře a před svými vlastními obrazy zapaloval kadidlo.

Vedle faraonů a velmi často i nad nimi stáli kněží; byl to řád učenců, kteří řídili osudy země.

Dnes si ani neumíme představit neobyčejnou úlohu, jakou v Egyptě hrál stav kněžský. Kněží byli učitelé mladého pokolení, věštcí, a tedy rádcí lidí dospělých, soudci zemřelých. Jejich vůle a věda jim zajišťovala nesmrtelnost. Nejenže vykonávali přesně předepsané obřady ve službě bohů i faraonů, nýbrž jako lékaři léčili nemocné, uplatňovali svůj vliv na veřejné práce jako inženýři, na politiku jako astrologové, a především byli znalci vlastní země a jejích sousedů.

V dějinách Egypta má velký význam poměr, jaký panoval mezi stavem kněžským a faraony. Nejčastěji přinášel faraon bohům hojné oběti a stavěl svatyně. Takový faraon žil dlouho a jeho jméno i podobizny, vyryté na památkách, slavně přetrvávaly celé generace. Mnoho faraonů však vládlo krátce a o některých se nezachovaly v paměti ani jejich činy, ba ani jejich jména. Několikrát se stalo, že dynastie zanikla, a klaff, faraonskou korunu obtočenou hadem, převzal – kněz.

Egypt se rozvíjel, dokud jednotný národ, energičtí králové a moudří kněží spolupracovali ve prospěch celku. Přišla však doba, kdy početní stav lidu poklesl válkami, útlak a vykořisťování ho zbavilo sil a příliv cizinců porušil rasovou jednotu. A když ke všemu tomu v záplavě asijského přepychu utonula energie faraonů a moudrost kněží a tyto dvě síly se pustily do zápasu o monopol vykořisťování lidu, dostal se Egypt pod nadvládu cizinců, a světlo civilizace, planoucí nad Nilem po několik tisíciletí, zhaslo.

To, co dále vypravujeme, spadá do II. století před Kristem, kdy zanikla XX. dynastie, a po synu slunce, věčně žijícím Ramsesovi XIII., se dostal na trůn a čelo si ozdobil urem věčně žijící syn slunce Sem-amen-Herhor, velekněz Amonův...

DÍL PRVNÍ

KAPITOLA PRVNÍ

V 33. roce šťastné vlády Ramsese XII. slavil Egypt dva svátky, které jeho pravověrné obyvatele naplňovaly hrdostí a nadšením.

V měsíci mechir se do Théb vrátil, obtížen drahocennými dary, bůžek Chonsu, který po tři roky a devět měsíců cestoval po kraji Buchten, kde uzdravil královskou dceru jménem Bent-res a vypudil zlého ducha nejen z královské rodiny, nýbrž i z pevnosti Buchten.

V měsíci farmuti pak pán Horního i Dolního Egypta, vládce Fénicie a devíti národů, Mer-amen-Ramses XII., po úřadě s bohy, jimž je roven, jmenoval svým erpatrem čili následníkem trůnu dvaadvacetiletého syna Cham-semmerer-amen-Ramsese.

Volba ta velmi potěšila zbožné kněžstvo, důstojné nomarchy, statečné vojsko, věrný lid a všechny tvory žijící v egyptské zemi. Neboť starší synové faraonovi, zrození z královny chetitské, byli působením kouzel, jež nebylo možno vypátrat, posedlí zlým duchem. Jeden syn, sedmadvacetiletý, od doby své plnoletosti nemohl chodit, druhý si přežezal žíly a zemřel a třetí zešilel po otráveném víně, které si neuměl odepřít, a v představě, že je opice, trávil celé dny na stromech.

Teprve čtvrtý syn, Ramses, narozený z královny Nikotris, dcery velekněze Amenhotepa, byl silný jako býk Apis, statečný jako lev a moudrý jako kněží. Od dětství se obklopoval vojáky a ještě jako obyčejný princ říkával:

„Kdyby mě byli bohové místo mladším synem královským učinili faraonem, podrobil bych si jako Ramses Veliký devět národů, o kterých v Egyptě ještě ani neslyšeli, zbudoval bych chrám větší než celé Théby a sobě bych postavil pyramidu, vedle které by hrob Cheopsův vypadal jako růžový keř vedle vzrostlé palmy...“

Když mladý princ obdržel tak vytoužený titul erpatra, požádal otce, aby ho milostivě jmenoval velitelem armádního sboru memfidského. Na to mu jeho svatost Ramses XII. po poradě s bohy, jimž je roven, odpověděl, že tak učiní, prokáže-li následník trůnu, že dovede řídit početné množství vojska válečným způsobem. Proto byla svolána rada za

předsednictví ministra války Sem-amen-Herhora, jenž byl veleknězem největšího chrámu Amonova v Thébách.

Rada rozhodla takto:

Následník trůnu shromáždí v polovině měsíce misori deset pluků, které jsou posádkou podél čáry spojující město Memfis s městem Pi-Uto, ležícím v zálivu Sebennytském.

S tímto desetitisícovým vojskem, připraveným k boji, opatřeným vozatajstvem a válečnými stroji, odebere se následník trůnu na východ, k silnici vedoucí z Memfidy do Chetemu, na hranici země Gosen a egyptské pouště.

Současně má generál Nitager, vrchní velitel armády, která střeží brány Egypta před vpádem asijských národů, nastoupit s vojskem od Hořkých jezer proti následníkovi trůnu.

Obě armády, asijská i západní, se utkají v okolí města Pi-Bailos, avšak v poušti, aby pracovitý rolník v zemi Gosen neutrpěl újmu při své práci.

Následník trůnu zvítězí, nedá-li se Nitagerem zaskočit a soustředí a seřadí včas všechny pluky.

V táboře prince Ramsese bude přítomen důstojný Herhor, ministr války, a podá o průběhu věcí zprávu faraonovi.

Hranici mezi zemí Gosen a pouští tvořily dva komunikační spoje. Jedním byl dopravní průplav z Memfidy k jezeru Timsah, druhým silnice. Průplav byl ještě v zemi Gosen, silnice již v poušti, kterou oba tyto spoje lemovaly v půlkruhu. Ze silnice bylo skoro po celé délce vidět průplav.

Kromě umělých hranic se sousedící krajiny lišily ve všem. Země Gosen, ačkoli měla půdu zvlněnou, vypadala jako rovina, zatímco poušť tvořily vápencové pahrbky a písčité doliny. Země Gosen vypadala jako ohromná šachovnice, jejíž zelená a žlutá pole obilí lemovaly palmy, rostoucí na mezích, kdežto na červenavém písku pouště a jejích bílých pahrbcích vypadal kus zeleně nebo skupina stromů a keřů jako zbloudilý chodec.

V úrodné zemi Gosen stál na každém návrší tmavý háj akácií, sykomor a tamaryšků, z dálky připomínající naše lípy, a uprostřed něho se ukrývaly zámečky s řadami zavalitých sloupů nebo žluté hliněné chatrče rolníků. Někde se vedle hájů běhalo městečko s plochými střechami nebo nad stromy těžce vystupovaly pyramidovité brány chrámu jako skalní útesy, zdobené podivnými znaky.

Za prvním řetězem zelených vršků se objevovala holá pahorkatina, pokrytá hromadami balvanů.

Zdálo se, jako by západní kraj, přesycený hojností života, házel s královskou štědrostí na druhý břeh průplavu zeleň a květiny; ale věčně hladová poušť je příštím rokem pohlcovala a spalovala na popel.

Troška rostlinstva, bující na skalách a v písku, se držela poloh nižších, kam bylo možno vést vodu z průplavů příkopy prokopenými v náspu silnice. A tak mezi holými pahrbky nedaleko od silnice pily skryté oázy vláhu nebeskou a rostl tam ječmen i pšenice, vinná réva, palmy a tamaryšky.

Na takových místech žili i lidé, jednotlivé rodiny, jež se setkávaly na trhu v Pi-Bailu a snad ani nevěděly, že spolu sousedí v poušti.

Šestnáctého misori bylo soustředění vojsk skoro dokončeno. Devět pluků následníka trůnu, jež se měly postavit proti asijské armádě Nitagerově, shromáždilo se již na silnici nad Pi-Bailem s vozatajstvem a částí válečných strojů.

Jejich pohyb řídil sám následník. Zorganizoval dva sledy zvědů, z nichž vzdálenější měl sledovat nepřítel, bližší pak měl střežit vlastní armádu před napadením, jež bylo v tomto okolí, plném pahorků a úžlabin, reálně možné. Ramses sám za týden objel a přehlédl pluky, pochodující různými silnicemi, a bedlivě pečoval o to, aby vojáci měli v pořádku zbraně a na noc teplé pláště a aby ve vozatajstvu měli dostatek sucharů, masa a sušených ryb. Kromě toho rozkázal, aby ženy, děti a otroky příslušníků vojska, jdoucích na východní hranici, převezli průplavem, čímž se vozatajstvo zmenšilo a pohyby vlastní armády usnadnily.

Nejstarší generálové se obdivovali znalostem, nadšením, horlivostí a opatrností následníka trůnu, nade vše pak jeho pracovitostí a prostotě. Svůj početný dvůr, knížecí stan, vozy a nosítka ponechal v Memfidě a sám v odění prostého důstojníka jezdil od pluku k pluku, koňmo po asyrském způsobu, doprovázen dvěma pobočníky.

Takto bylo soustředění vlastního vojska provedeno velmi rychle a armáda stála ve stanovenou dobu před Pi-Bailem. Jinak tomu bylo s princovým štábem a řeckým plukem, který ho provázel, a s několika válečnými stroji.

Štáb, shromážděný v Memfidě, měl cestu nejkratší, a proto vyšel nejpozději, doprovázený ohromným vozatajstvem. Skoro každý důstojník (byli to synkové ze znamenitých rodů) měl nosítka se čtyřmi černochoy, dvojkolou vojenskou káru, nádherný stan a množství truhliček se šatstvem a jídlem a nádob plných piva a vína. Kromě toho se za důstojníky vypravila četná společnost zpěvaček a tanečnic s hudbou; z nich pak každá jako velká dáma musela mít vůz, tažený jedním nebo dvěma páry volů, a nosítka.

Když se tyto davy lidí vyhrnuly z Memfidy, zabraly na silnici víc místa než armáda následníka trůnu. Postup byl tak pomalý, že válečné stroje, jež zůstaly na konci, vytáhly o celý den později, než zněl rozkaz. K dovršení všeho, když zpěvačky a tanečnice spatřily poušť, zde ještě nikterak hroznou, dostaly strach a daly se do pláče. A tak bylo nutné k jejich upokojení předčasně zastavit, rozbit stany a uspořádat představení a potom hostinu.

Noční zábava za chládku pod hvězdnatou oblohou, na pozadí divoké přírody, se tanečnicím a zpěvačkám tak zalíbila, že prohlásily, že nadále budou vystupovat jen na poušti. Když se mezitím následník trůnu dověděl o chování svého štábu, vydal rozkaz, aby byly ženy co nejspěšněji vráceny do města a aby byl pochod urychlen.

U štábu se zdržoval také důstojný Herhor, ministr války, avšak pouze jako pozorovatel. Nevezl s sebou sice zpěvačky, ale členům štábu nic nevytýkal. Dal vynést svá nosítka do čela průvodu a podle jeho postupu se pohyboval vpřed nebo odpočíval ve stínu velkého vějíře, kterým ho chránil jeho pobočník.

Důstojný Herhor byl muž asi čtyřicetiletý, silné postavy, nepřístupný. Málokdy promluvil a také málokdy na někoho pohlédl zpod sklopených víček.

Jako každý Egyptan měl obnažené ruce a nohy, odhalená prsa, na nohou sandály, kolem beder krátkou sukénku a zpředu bíle a modře pruhovanou zástěrku. Jakožto kněz si holil vousy i vlasy a nosil přes levé rameno přehozenou pardálí kožešinu. A jako voják nosil na hlavě malou přílbu tělesné stráže a pod ní šátek, rovněž bíle a modře pruhovaný, který mu spadal až na krk.

Na krku měl trojitý zlatý řetěz a pod levou paží ve výšce prsou krátký meč v drahocenné pochvě.

Jeho nosítka, která neslo šest černých otroků, doprovázeli neustále tři muži: jeden z nich nesl vějíř, druhý ministerskou sekeru a třetí skříňku s papýry. Byl to Pentuer, kněz a ministrův písař, hubený asketa, který si ani za největšího vedra nepokrýval oholenou hlavu. Pocházel z lidu a přes svůj nízký původ zaujímal pro své výjimečné schopnosti důležité místo ve státě.

Ačkoli ministr se svými úředníky byl v čele průvodu štábu a do jeho postupu se nemíchal, přece věděl, co se děje za ním. Každou hodinu, ba někdy i každou půlhodinu přistupoval k hodnostářovým nosítkám buď nižší kněz, obyčejný „sluha boží“, nebo nějaký opozdilý voják, tu zas prodavač nebo otrok, který jakoby mimochodem prohodil nějaké slůvko, když zdánlivě lhostejně míjel tichý ministrův průvod. Toto slůvko

Pentuer někdy zaznamenával, nejčastěji však si je pamatoval, neboť měl neobyčejnou paměť.

Těchto maličností si v hlučném davu družiny nikdo nevšímal. Důstojníci, synové ze vznešených rodin, byli příliš zaneprázdnění neustálým pobíháním, hlučným hovorem nebo zpěvem, než aby si povšimli, kdo se přibližuje k ministroví, a to tím spíše, že po silnici nestále proudilo velké množství lidí.

15. misori družina následníka trůnu i s důstojným ministrem strávila noc pod širým nebem ve vzdálenosti jedné míle od pluků, jež se již řadily v bojový šik napříč silnice za městem Pi-Bailem.

Před první hodinou ranní, která je šestou hodinou našeho času, pahorky v poušti zřialověly. Vyhouplo se nad ně slunce. Růžové světlo zalilo zemi Gosen a městečka, chrámy, zámky velmožů i hliněné chatrče rolníků vypadaly jako jiskry a ohníčky, zapálené najednou uprostřed zeleně.

Záhy zalila západní obzor barva zlata. A zdálo se, že zeleň země Gosen se taví v zlatě a nespočetnými průplavy že místo vody proudí tekuté stříbro. Avšak pahorky v poušti ještě víc zřialověly a vrhaly dlouhé stíny a tmou na písek i na rostlinstvo.

Stráže stojící podél silnice mohly za průplavem dobře vidět pole lemovaná palmami. Na jedněch se zelenal len, pšenice a jetel, na jiných zlátl dozrávající ječmen druhé setby. Současně začali z chat, skrytých ve stromoví, vycházet do práce rolníci, nazí, barvy měděné, jejichž celým šatem byla sukénka přes bedra a čapka na hlavě.

Jedni směřovali k průplavům, aby je čistili od bahna, nebo aby čerpali vodu a vylévali ji na pole pomocí konstrukcí, podobajících se břevnům u studní. Jiní se rozptýlili mezi stromovím a sbírali zralé fiky a hrozny. Míhalo se tam množství nahých dětí a žen v bílých, žlutých nebo červených košilích bez rukávů.

V celém okolí panoval čilý ruch. Ve vzduchu pronásledovali dravci pouště holuby a kavky země Gosen. Podél průplavu se houpala skřípající břevna s okovy životodárné vody a lidé, sbírající ovoce, se objevovali a zase mizeli v zeleni stromoví jako barevní motýli. A v poušti, na silnici, se to začalo hemžit vojáky a jejich služebníky. Tryskem přešel oddíl jízdy ozbrojené píkami. Za nimi pochodovali lučištníci v čapkách a sukénkách; v rukou nesli luky, na zádech toulce a u pravého boku měli široké tesáky. Lučištníky provázeli prakovníci, nesoucí torby s náboji a ozbrojení krátkými meči.

Sto kroků za nimi kráčely dva malé oddíly pěchoty; jeden byl ozbrojen kopími, druhý sekerami. Všichni nesli v rukou čtyřhranné štíty, na

prsou měli silné kazajky, jakési pancíře, a na hlavě čapky a šátky, chránící krk před úzehem. Čapky a kazajky byly pruhované modře a bíle nebo zase žlutě a černě, takže vojáci vypadali jako velcí sršní.

Za přední stráží, obklopena sekerníky, se sunula nosítka ministrova a za nimi, v měděných přílbách a pancířích, šly řecké roty, jejichž pravidelný pochod připomínal údery těžkých kladiv. Vzadu bylo slyšet skřípání vozů, po straně silnice se snažil projet vousatý fénický obchodník v nosítkách, zavěšených mezi dvěma osly. Nad tím vším se tetelil oblak zlatého prachu a vsudy přítomné vedro.

Náhle přicválal od přední stráže jízdní vojn a oznámil ministrovi, že se blíží následník trůnu. Jeho důstojnost sestoupila z nosítek, a v témž okamžiku se na silnici objevilo několik jezdců, kteří seskočili z koní. Poté jeden z jezdců a ministr vykročili k sobě, přičemž vždy po několika krocích se zastavovali a klaněli.

„Buď pozdraven, synu faraonův, který kéž žije věčně!“ ozval se ministr.

„Buď pozdraven a žij dlouho, svatý otče,“ odpověděl následník a potom dodal:

„Táhnete pomalu, jako byste měli svázané nohy, a Nitager nejdéle za dvě hodiny stane před našimi oddíly.“

„Máš pravdu. Tvůj štáb postupuje velmi pomalu.“

„Vím také od Eunany,“ tu Ramses ukázal na důstojníka stojícího za ním a ověšeného amulety, „že jste nevyslali hlídky do úžlabin. Jenže za skutečné války by nás mohl nepřítel z té strany napadnout.“

„Nejsem tu vůdcem, nýbrž jen soudcem,“ odpověděl klidně ministr.

„A co dělá Patrokles?“

„Patrokles s řeckým plukem provází válečné stroje.“

„A můj příbuzný a pobočník Tutmosis?“

„Patrně ještě spí.“

Ramses netrpělivě dupl nohou a umkl. Byl to hezký mladík s tváří skoro ženskou, jemuž hněv a osmahlost dodávaly půvabu. Měl na sobě přiléhavou kazajku modře a bíle pruhovanou, šátek stejné barvy pod přílbicí, zlatý řetěz na krku a drahocenný meč pod levou paží.

„Vidím,“ ozval se princ, „že jedině ty, Eunano, dbáš o mou čest.“

Důstojník ověšený amulety se poklonil až k zemi.

„Tutmosis je lenoch,“ řekl následník. „Vrať se, Eunano, na své stanoviště. Ať aspoň přední stráž má velitele.“

Potom pohlédl na svou družinu, která ho okamžitě obklopila, a dodal:

„Ať mi přinesou nosítka. Jsem unaven, jako bych kámen lámal.“

„Což bohové se mohou unavit...?“ zašeptal ještě Eunana, stojící za ním.

„Jdi na své místo!“ řekl Ramses.

„A neporučíš mi, podobo měsíce, abych teď prohlédl úžlabiny?“ ptal se tiše důstojník. „Prosím, rozkaž mi, neboť ať jsem kdekoli, mé srdce spěchá za tebou, abych uhádl tvou vůli a splnil ji.“

„Vím, že jsi ostražitý,“ odvětil Ramses. „Již však jdi a dávej pozor na vše.“

„Svatý otče,“ obrátil se Eunana k ministrovi, „poroučím se vaší důstojnosti k nejpokornějším službám.“

Sotva Eunana odjel, nastal na konci pochodujičího oddílu ještě větší zmatek. Hledali následníkovu nosítka, nikde však nebyla. Zato se objevil mladík podivného vzezření, který si loktyrazil cestu mezi řeckými vojáky. Měl na sobě mušelinovou košili, bohatě vyšivanou zástěrku a zlatou šerpu přes rameno. Nade vše však byla nápadná jeho ohromná paruka z množství copánků a umělá bradka, vypadající jako kočičí ocas.

Byl to Tutmosis, největší švihák v Memfidě, který se strojíl a skrápěl voňavkami i na pochodu.

„Buď pozdraven, Ramsesi!“ volal švihák a prudce odstrkával důstojníky. „Představ si, že se někam poděla tvá nosítka, musíš si tedy sednout do mých, jež sice tebe nejsou hodna, ale nejsou nejhorší.“

„Rozhněval jsi mě,“ odvětil princ. „Spíš, místo abys dohlížel na vojsko.“

Švihák se překvapeně zastavil.

„Já že spím?“ zvolal. „Ať jazyk uschne tomu, kdo říká takové lži. Protože vím, že přijedeš, už hodinu se strojím a připravuji ti koupel a voňavky...“

„A oddíl zatím postupuje bez velení.“

„Což já mám být velitelem oddílu, v němž je jeho důstojnost ministr války a takový vojevůdce jako Patrokles?“

Následník trůnu se odmlčel a zatím se Tutmosis k němu přiblížil a zašeptal:

„Jak to vypadáš, synu faraonův? Nemáš paruku, vlasy a šat máš samý prach, kůži černou a rozpraskanou jako zem v létě! Kdyby nejctihodnější královna matka spatřila tvé ubohé vzezření, vyhnala by mě ode dvora.“

„Jsem pouze unaven.“

„Pak si nastup do nosítek. Jsou tam čerstvé věnce růží, pečení ptáčí a džbán kyperského vína. Ukryl jsem v táboře také Senuru,“ dodal tišeji.

„Je tu?“ zeptal se princ. Oči, před chvílí lesklé, se mu zamžily.

„Ať pokračuje vojsko vpřed,“ řekl Tutmosis, „a my tu na ni počkáme.“
Ramses jako by se byl probudil.

„Dej mi pokoj, pokušiteli! Vždyť za dvě hodiny bude bitva...“

„Jakápak bitva!“

„Tak aspoň padne rozhodnutí o mém velení.“

„Tomu se můžeš zasmát,“ usmíval se švihák. „Přisahal bych, že již včera ministr války poslal zprávu jeho svatosti s prosbou, abys velení nad memfidským sborem dostal.“

„To je jedno. Dnes bych nedovedl myslet na nic jiného než na armádu.“

„Jak hrozná je ta tvá vášeň pro válku, ve které se člověk po celé měsíce nemýje, aby jednoho krásného dne zahynul... Brr! Kdybys jen spatřil Senuru... jen se na ni podíval.“

„Právě proto se nepodívám...“ odvětil Ramses rozhodně.

Ve chvíli, kdy řadami řeckých vojáků přinášelo osm mužů prostorná Tutmosisova nosítka pro následníka trůnu, dorazil jezdec od přední stráže. Sklouzl z koně a běžel tak rychle, že mu na prsou zvonily podoby bohů a tabulky s jejich jmény. Byl to rozohněný Eunana.

Všichni se obrátili k němu, což mu zřejmě bylo příjemné.

„Erpatre, ústa nejvyšší!“ zvolal Eunana, skláněje se před Ramsesem.

„Když jsem podle tvého božského rozkazu jel v čele oddílu a bedlivě všemu věnoval pozornost, zpozoroval jsem na silnici dva krásné skarabey. Každý z těchto posvátných brouků válel před sebou blátivou kuličku přes cestu, k písčině...“

„No a co?“ přerušil ho následník.

„Rozumí se,“ pokračoval Eunana a vrhl pohled na ministra, „že jak žádá zbožnost, já i moji lidé jsme vzdali poctu zlatým podobám slunce a zastavili jsme pochod. Je to tak vážná věštba, že bez rozkazu by se nikdo z nás neopovážil jít dál.“

„Vidím, že jsi skutečně zbožný Egyptan, ač máš rysy chetitské,“ odpověděl důstojník Herhor, obrátil se k několika nablízku stojícím hodnostářům a dodal:

„Silnicí dále nepůjdeme, protože bychom mohli zašlápnout posvátné brouky. Pentuere, je možno obejít silnici tou úžlabinou napravo?“

„Ano,“ odpověděl ministrův písař. „Úžlabina je dlouhá jednu míli a ústí opět do silnice právě naproti Pi-Bailu.“

„Ohromná ztráta času!“ zvolal hněvivě následník.

„Přisahal bych, že to nejsou skarabeové, ale duchové mých fénických lichvářů,“ ozval se švihák Tutmosis. „Protože zemřeli a nemohou proto ode mne dostat peníze, nutí mě, abych za trest šel pouští...“

Princova družina s napětím očekávala rozhodnutí, a proto se Ramses obrátil k Herhorovi:

„Co o tom soudíš, svatý otče?“

„Jen se podívej na důstojníky,“ odpověděl kněz, „a pochopíš, že musíme jít úžlabinou.“

Nyní vystoupil vůdce Řeků, generál Patrokles, a řekl následníkovi:

„Jestliže, princi, dovolíš, můj pluk půjde dál po silnici. Naši vojáci se skarabeů nebojí.“

„Vaši vojáci se nebojí ani hrobů královských,“ odpověděl ministr. „Není tam však bezpečno, když se žádný nevrátil.“

Řek zrozpačitěl a ustoupil mezi družinu.

„Přiznej, svatý otče,“ šeptal následník, nanejvýš rozhněván, „že taková překážka by nezastavila v cestě ani osla.“

„Osel se také nikdy nestane faraonem,“ odpověděl klidně ministr.

„Pak tedy ty, ministře, převedeš oddíl úžlabinou!“ zvolal Ramses. „Nevyznám se v kněžské taktice, ostatně musím si odpočinout. Pojd' se mnou, bratranče,“ řekl Tutmosisovi a odešel k lysým pahorkům.

KAPITOLA DRUHÁ

Důstojný Herhor ihned nařídil svému pobočnickovi, který nesl sekeru, aby se místo Eunany ujal velení přední stráží. Potom vydal rozkaz, aby válečné stroje na vrhání velkých kamenů sjely ze silnice k úžlabině a aby jim řečtí vojáci usnadnili přechod na obtížných místech. Veškeré vozy a nosítka důstojníků se měly připojit až na konci.

Když Herhor vydával příkazy, zašeptal pobočnick nosící vějíř do ucha písaři Pentuerovi:

„Asi se již nikdy nebude moci jezdit touto silnicí...“

„Proč?“ odvětil mladý kněz. „Jestliže nám dva svatí brouci stanuli v cestě, nesluší se po ní jet dále. Mohlo by se skutečně přihodit neštěstí.“

„To se již beztak stalo. Což jsi nezpozoroval, že se princ Ramses rozhněval na ministra? A náš pán nepatří k těm, kteří zapomínají...“

„Ne princ na našeho pána, nýbrž náš pán na prince se osopil a vyplísnil ho,“ odpověděl Pentuer. „A dobře udělal. Vždyť mladému princovi se již dnes zdá, že bude druhým Meneem...“

„Snad Ramsesem Velikým?“ prohodil pobočnick.

„Ramses Veliký poslouchal bohy a za to má ve všech chrámech pochvalné nápisy. Menes však, první faraon Egypta, byl bořitelem pořádku a jen zásluhou otcovské blahovůle kněží je dnes jeho jméno vzpomínáno... Ač bych nedal ani uten mědi za to, zda Meneova mumie vůbec existuje.“

„Milý Pentuere,“ pravil pobočnick, „jsi mudrc, a proto rozumíš, že je nám jedno, máme-li pánů deset nebo jedenáct...“

„Ale lidu není jedno, má-li každý rok odvádět jen jednu horu zlata pro kněze nebo dvě hory zlata: pro kněze a pro faraona,“ odpověděl Pentuer a oči mu zajiskřily.

„Přemýšlíš o nebezpečných věcech,“ zašeptal pobočnick.

„Vždyť kolikrát jsem sám horlil proti přepychu na dvoře faraonově a dvorech nomarchů?“ opáčil s údivem kněz.

„Ticho, ticho... Ještě si o těch věcech promluvíme, ne však teď.“

Ač tu bylo mnoho písku, pohybovaly se válečné stroje, k nimž připráhli ještě po páru volů, rychleji po poušti než předtím po silnici. Vedle

prvního stroje kráčel Eunana, zneklidněný a přemítající, proč ho ministr zbavil velení přední stráže. Chce ho snad pověřit nějakým vyšším úkolem?

V očekávání nového povýšení a snad i ve snaze přehlušit obavy, které mu zmítaly srdcem, popadl bidlo a podpíral vrhací stroj tam, kde byl písek hlubší, nebo pobízel Řeky křikem. Ti na něj však málo dbali.

Již dobré půl hodiny postupoval průvod točitou úžlabinou s holými a strmými stěnami, když se přední stráž opět zastavila. Na tomto místě se objevilo jiné údolí, příčné, uprostřed něhož se táhl dosti široký průplav.

Posel, vyslaný k ministrovi se zprávou o překážce, se vrátil s rozkazem, aby průplav ihned zasypali.

Asi stovka řeckých vojnů s motykami a lopatami se vrhla do práce. Jedni odlamovali kámen ze skal, druzí jej házeli do průplavu a zasypávali pískem.

Tu z hloubi úžlabiny vyšel člověk s motykou ve tvaru čapího krku se zobákem. Byl to starý egyptský rolník, úplně nahý. Chvilí s největším úžasem hleděl na práci vojáků, pak náhle skočil mezi ně a zvolal:

„Co to tu tropíte, pohaní, vždyť je to průplav...“

„A jak ty se opovažuješ nadávat vojákům jeho svatosti?“ ptal se ho Eunana, který se právě ocitl na místě.

„Vidím, že jsi asi velmož a k tomu Egypt’an,“ odvětil rolník, „řeknu ti tedy, že tento průplav náleží mocnému pánovi. Je správcem u písaře toho, jenž nosí vějíř jeho důstojnosti monarchy memfidského. Hleďte tedy, aby vás nepostihlo neštěstí!“

„Jen pokračujte v práci,“ řekl Eunana protektorským tónem řeckým vojákům, kteří si začali rolníka prohlížet.

Jeho slovům nerozuměli, ale tón jeho řeči je zarazil.

„Oni zasypávají dál!“ říkal rolník s rostoucí hrůzou. „Běda vám, psi!“ zvolal vrhaje se s motykou na jednoho z vojáků.

Řek mu vyrval motyku a uhodil ho do zubů, až mu z úst vytryskla krev. A pak se znovu jal zasypávat průplav pískem.

Rolník, omráčený ranou, ztratil odvalu a začal prosit:

„Pane,“ říkal, „vždyť já ten průplav kopám sám už víc než deset let po nocích a o svátcích! Náš pán mi slíbil, že podaří-li se mi dostat vodu do toho údolíčka, udělá mě tam čeledínem, postoupí mi pětinu úrody a dá mi svobodu... slyšíte? Svobodu mně i mým třem dětem! Ó, bohové...!“

Zdvihl ruce a znovu se obrátil k Eunanovi:

„Oni mi nerozumějí, ti zámořští vousáči, psí synové, bratři Féniciánů a Židů. Ale ty, pane, mě vyslyš... Po deset let, zatím co jiní chodili na

trh nebo tančit nebo na svaté procesí, já jsem se trmácel do této nehospinné úžlabiny. Nechodil jsem ani k hrobu své matky, jen jsem kopal. Zapomněl jsem na mrtvé, jen abych svým dětem a sobě získal aspoň na jeden den před smrtí svobodu a půdu... Vy buďte můmi svědky, ó, bohové, kolikrát mě tu přepadla noc... Kolikrát jsem tu slyšel plačtivé hlasy hyen a viděl zelené oči vlků! Ale neutíkal jsem, neboť kam bych já, nešťastník, utekl, jestliže na každé stezce na mne číhal strach, a v tomto průplavu mě držela za nohy svoboda? Jednou za tamtím útesem na mne přišel lev, faraon všech zvířat. Motyka mi vypadla z ruky. Jak mě vidíte, poklekl jsem před ním a řekl jsem mu: „Pane, ráčil bys mě sežrat? Vždyť jsem pouhý otrok!“ Lev uchvatitel se nade mnou slitoval, vlk se mi vyhýbal, ba i zrádní netopýři šetřili mou ubohou hlavu, a ty, Egypťane...“

Rolník umkl, neboť postřehl blížící se průvod ministra Herhora. Podle vějíře poznal, že je to velmož, podle pardálí kůže, že je to kněz. Běžel tedy k němu, poklekl a bil hlavou do písku.

„Co chceš, člověče?“ ptal se hodnostář.

„Světlo sluneční, vyslyš mě!“ zvolal rolník. „Kéž by nebylo nářku v tvé komnatě a kéž by neštěstí nešlo za tebou! Kéž by tvé činy nic nemařilo, kéž by tě proud nestrhl, až se poplavíš na druhý břeh Nilu...“

„Ptám se tě, co chceš?“ opakoval ministr.

„Dobrý pane,“ pravil rolník, „*vůdce bez rozmaru, který vítězí nad falší a vytváří pravdu... který jsi otcem chudákovi, mužem vdově, šatem sirotkovi bez matky... Dovol, abych mohl rozhlašovat tvé jméno jako právo v zemi... Přijď k slovu úst mých... Slyš a učiň spravedlnost, nejšlechetnější z nejšlechetnějších...*“¹

„Chce, abychom nezasypávali průplav,“ ozval se Eunana.

Ministr pokrčil rameny a postoupil k průplavu, přes který přehodili lávku. Tu ho zoufalý rolník uchopil za nohy.

„Pryč s ním!“ vzkřikla jeho důstojnost a uhnula jako před uštknutím zmije.

Písař Pentuer odvrátil hlavu: jeho hubená tvář byla smrtelně bledá. Ale Eunana popadl rolníka za krk, a když ho nemohl odtrhnout od ministrůvých nohou, zavolal vojáky. Po chvíli, když jeho důstojnost Herhor byl uvolněn, přešel na druhou stranu průplavu a vojáci skoro ve vzduchu odnesli rolníka na konec pochodujícího oddílu. Natloukli mu a poddůstojníci, vždy ozbrojení rákoskami, mu vysázeli hezkých pár desítek ran a nakonec ho pohodili u vstupu do úžlabiny.

¹ *Texty tištěné kurzívou jsou autentické (pozn. autora).*

Zbitý, zkrvavený a nade vše vyděšený chudák chvíli seděl na písku, protřel si oči, a pak náhle vyskočil, rozběhl se k cestě a nařikal:

„Pohlť mě, země!... Prokletý den, v který jsem spatřil světlo, i noc, v které řekli ‚narodil se člověk‘... V plášti spravedlnosti není cípečku pro otroky... Ani bohové sami nepohlédnou na tvora, který má ruce jen k práci, tvář jen k pláči a hřbet jen pro hůl... Ó, smrti, rozdrť mé tělo na popel, abych se už ani tam, na polích Osiridových, podruhé nenarodil otrokem...“

KAPITOLA TŘETÍ

Princ Ramses stoupal na pahrbek a supěl hněvem. Za ním spěchal Tutmosis. Švihákovi se posunula paruka, umělý vous se mu odlepil, proto jej nesl v ruce, a poněvadž byl unavený, byl by jistě bledý, kdyby neměl na tváři vrstvu červeného líčidla.

Princ se konečně zastavil na vrcholu. Z úžlabiny k nim doléhal halas vojáků a rachot jedoucích strojů; před nimi se prostírala ohromná rovina země Gosenské, koupající se ve sluneční záři. Zdálo se, že to není země, nýbrž zlatý oblak, na němž obrazotvornost vymalovala krajinku smaragdovými, stříbrnými, rubínovými, perlovými a topasovými barvami.

Následník vztáhl ruku.

„Hleď,“ zvolal na Tutmosise, „tam má být má zem a zde mé vojsko... A tam jsou nejvyššími budovami paláce kněží a zde je nejvyšším velitelem vojska kněz! Lze něco takového strpět?“

„Tak to bývalo vždycky,“ odvětil Tutmosis a ohlížel se polekaně kolem dokola.

„To je podvod! Zním přece dějiny této země, vám utajené. Vojevůdci i pány úředníků bývali pouze faraonové, aspoň ti energičtější. Tito vládcové netrávili dny obětováním bohům a modlením, nýbrž spravovali stát.“

„Je-li taková vůle jeho svatosti...“ podotkl Tutmosis.

„Není vůlí mého otce, aby nomarchové panovali samostatně v přikázaných krajích a aby se etiopský náměstek považoval skoro za rovného králi králů. A nemůže být vůlí mého otce, aby jeho armáda obcházela dva zlaté brouky jen proto, že ministrem války je kněz.“

„On je velký bojovník!“ zašeptal stále vylekanější Tutmosis.

„Jakýpak bojovník! Že porazil hrstku libyjských zbojníků, kteří utečou, jakmile spatří kazajky egyptských vojáků? Ale pohleď, co dělají naši sousedé. Izrael váhá s odváděním poplatků a platí čím dál tím méně. Chytrý Feničan každým rokem odnímá několik korábů z našeho loďstva. Proti Chetitům musíme na východě vydržovat velké vojsko a kolem Babylonu a Ninive vše ruch, který lze pozorovat v celé Mezopotámii.“

A jaký je výsledek kněžské vlády? Takový, že ještě můj praděd měl sto tisíc talentů ročních příjmů a sto šedesát tisíc vojáků, kdežto můj otec má sotva padesát tisíc talentů a sto dvacet tisíc vojáků...

A jaké je to vojsko... Kdyby nebylo řeckého oddílu, který ostatní vede k pořádku jako pes ovce, již dnes by egyptští vojáci poslouchali jen kněze, a faraon by klesl na úroveň obyčejného monarchy.“

„Odkud to víš? Kde bereš takové myšlenky?“ divil se Tutmosis.

„Což nepocházím z kněžského rodu? Oni mě přece učili, dokud jsem ještě nebyl následníkem trůnu. Och, až se stanu faraonem po svém otci, který ať žije věčně, šlápnu jim na krk nohou v bronzové botě... A nejdříve sáhnou do jejich pokladen, které bývaly vždycky přesyceny, ale od časů Ramsese Velikého začaly tloustnout a dnes jsou tak bachraté zlatem, že pro ně není vidět pokladny faraonovy.“

„Běda mně i tobě,“ vzdychl Tutmosis. „Máš plány, pod kterými by se prohnul i tento pahorek, kdyby je slyšel a rozuměl jim. A kde na to vezmeš sílu? A pomocníky? A vojáky? Proti tobě se postaví celý národ, vedený mocnou třídou... Kdo půjde s tebou?“

Princ naslouchal a zamyslel se. Konečně řekl:

„Vojsko...“

„Jeho značná část půjde za kněžími.“

„Řecký pluk...“

„Soudek vody v Nilu.“

„Úřednictvo...“

„Z poloviny straní jim.“

Ramses smutně potřásl hlavou a umkl.

Z vrcholu sestoupili po lysém a kamenitém svahu na druhou stranu pahorku. Vtom Tutmosis, který se octl trochu vpředu, zvolal:

„Jaké kouzlo mi očarovalo oči? Hleď, Ramsesi! Vždyť tady mezi skalisky se skrývá druhý Egypt!“

„To asi bude nějaký kněžský statek, který neplatí daně,“ s trpkostí odpověděl princ.

U jejich nohou, hluboko pod nimi, leželo úrodné údolí ve tvaru vidlice, jejíž hroty se ztrácely mezi skalami. V jednom výběžku bylo vidět několik chalup pro čeled' a hezký domek majitele nebo správce. Rostly tu palmy, réva, olivy, fíkovníky se vzdušnými kořeny, cypřiše, ba i mladé baobaby. Středem protékala strouha a na úbočích pahorků, vždy několik set kroků od sebe, byly vidět malé rybníčky.

Když vešli mezi vinice, plné zralých hroznů, uslyšeli ženský hlas, volající či spíše zpívající teskným nápěvem:

„Kde jsi, slepičko má? Ozvi se, kde jsi, má milá? ... Utekla jsi mi, ač tě sama napájím a krmím čistým zrnem, až otroci vzdychají... Kde jsi? ... Ozvi se! ... Pamatuji, že tě noc zaskočí a netrefíš domů, kde ti všichni slouží, nebo přiletí z pouště ohnivý jestřáb a roztrhá ti srdce. Pak budeš marně volat svou paní, jako já teď tebe... Ozvi se, nebo se rozhněvám a odejdu, a ty se budeš muset za mnou vracet pěšky...“

Zpěv se blížil k oběma mužům. Neznámá byla od nich už jen několik kroků, když Tutmosis vstrčil hlavu do křovisek a zvolal:

„Ale podívej se, Ramsesi, jaké překrásné děvče!“

Princ, místo aby se podíval, vběhl na stezku zpěvačce do cesty. Bylo to vskutku hezké děvče řeckých rysů tváře, s pleť jako slonovina. Zpod závoje na hlavě jí vykukovaly bohaté černé vlasy stočené do uzlu. Na sobě měla bílé řasnaté roucho, které si z jedné strany přidržovala rukou; pod průsvitnou rouškou se rýsovaly panenské prsy podobající se jablkům.

„Kdo jsi, děvče?“ zvolal Ramses.

Z čela mu zmizely hrozivé vrásky, oči mu zajiskřily.

„Ó, Jehovo! ... Otče!“ vykřikla polekaně a zůstala stát bez pohnutí na pěšině.

Náhle se však uklidnila a její sametové oči nabyly výrazu jakéhosi smutku.

„Kde se tu bereš?“ zeptala se Ramsese trochu se chvějícím hlasem.

„Vidím, že jsi voják, a sem nemají vojáci přístup.“

„Proč ne?“

„Protože je to pozemek mocného pána Sesofrise.“

„Hohoho!“ smál se Ramses.

„Nesměj se, nebo hned zbledneš. Pan Sesofris je písařem pana Chairese, který nosí vějíř nad nejdůstojnějším nomarchou memfidským... Můj otec ho viděl a padl před ním k zemi.“

„Hohoho!“ smál se dál Ramses.

„Počínáš si velmi odvážně,“ řekla dívčina a zachmuřila se. „Kdyby ti z tváře nehleděla dobrotu, myslela bych, že jsi řecký žoldnér nebo lupič.“

„Ještě jím není, ale jednou se může stát největším lupičem, jakého kdy tato země nosila,“ podotkl švihácký Tutmosis, upravuje si paruku.

„A ty jsi asi tanečník,“ odvětilo děvče již směleji. „Ó, jsem si jista, že jsem tě viděla na trhu v Pi-Bailu, jak zaklínáš hady...“

Oba mladíci pocítili nelíčenou veselost.

„A kdo jsi ty?“ zeptal se dívčiny Ramses a vzal ji za ruku, ale dívka ji odtáhla.

„Nebud' tak smělý! Jsem Sára, dcera Gedeona, správce tohoto statku.“

„Židovka...“ řekl Ramses a stín mu přelétl přes tvář.

„To přece nevadí! To přece nevadí!“ zvolal Tutmosis. „Myslíš snad, že Židovky jsou méně sladké než Egyptanky? Jsou jen skromnější a zdrženlivější, a to dodává jejich lásce neobyčejného půvabu.“

„Vy jste tedy pohané,“ řekla Sára důstojně. „Odpočíňte si, jste-li unaveni, natrhejte si hrozny a odejděte s Bohem. Naše čeled' nemá ráda takové hosty.“

Chtěla odejít, ale Ramses ji zadržel.

„Stůj! Libíš se mi a nemůžeš nás jen tak opustit.“

„Zlý duch tě posedl. Nikdo v tomto údolí by se mnou nesměl takhle mluvit...“ osopila se na něj Sára.

„Musím ti říct,“ podotkl Tutmosis, „že tento mladík je důstojník kněžského pluku Ptahova a píše u písaře toho pána, který nosí vějíř nad nosičem vějíře nomarchy Habu.“

„Jistě je důstojník,“ odvětila Sára a hleděla v zamyšlení na Ramsese. „Snad je dokonce sám velký pán...?“ dodala a položila si prst na ústa.

„Ať jsem kdokoli, tvá krása převyšuje mé důstojenství,“ řekl náhle. „Ale pověz mi, je-li pravda, že vy... jíte vepřové?“

Sára na něho pohlédla uraženě a Tutmosis podotkl:

„Je vidět, že neznáš Židovky. Věz proto, že Žid by raději zemřel, než by jedl vepřové, jež ostatně já nepokládám za nejhorší...“

„Ale kočky zabíjíte, že?“ naléhal Ramses, tiskl Sáře ruce a hleděl jí do očí.

„I to je pohádka, podlý výmysl!“ zvolal Tutmosis. „Mohl ses na to zeptat mne, místo abys mluvil hlouposti... Měl jsem přece tři Židovky za milenky...“

„Dosud jsi mluvil pravdu, teď však lžeš,“ ozvala se Sára. „Židovka by nebyla ničí milenkou,“ dodala hrdě.

„Nebyla by milenkou ani písaře takového pána, který nosí vějíř nad memfidským nomarchou?“ ptal se posměšným tónem Tutmosis.

„Ani toho...“

„Ani toho, kdo sám nosí vějíř?“

Sára zaváhala, ale odpověděla:

„Ani toho...“

„Ani by se nestala milenkou samotného nomarchy?“

Děvčeti poklesly ruce. Udiveně hledělo hned na toho, hned na onoho mladíka, ústa se jí chvěla, oči se jí zalily slzami.

„Kdo jste?“ ptala se poděšeně. „Sestoupili jste sem z hor jako pocestní, kteří chtějí vodu a chleba... ale mluvíte se mnou jako nejmocnější pánové... Kdo jste? Tvůj meč,“ obrátila se k Ramsesovi, „je vykládaný smaragdy a na krku máš řetěz tak nádherný, že takový nemá ve své pokladnici ani náš pán, milostivý Sesofris...“

„Odpověz mi raději, líbím-li se ti?“ ptal se naléhavě Ramses, tiskl jí ruku a hleděl jí láskyplně do očí.

„Jsi hezký jako archanděl Gabriel, ale já se tě bojím, protože nevím, kdo jsi...“

Vtom se za horou ozval hlas trubky.

„Volají tě,“ vykřikl Tutmosis.

„A kdybych byl tak mocný pán jako váš Sesofris?“ ptal se princ.

„To je možné...“ zašeptala Sára.

„A kdybych nosil vějíř nad nomarchou memfidským?“

„Ty můžeš být i tak mocný...“

Kdesi za horou se ozvala trubka podruhé.

„Pojďme, Ramsesi!“ naléhal polekaný Tutmosis.

„A kdybych byl... následník trůnu, šla bys ke mně, dívko?“ ptal se princ.

„Ó, Jehovo!“ vykřikla Sára a padla na kolena.

Nyní již na různých místech troubily trubky na poplach.

„Poběžme!“ volal Tutmosis celý zoufalý. „Cožpak neslyšíš, že v táboře je poplach?“

Následník trůnu rychle sňal z krku řetěz a zavěsil jej na krk Sáře.

„Dej to otci,“ řekl, „kupuji tě od něho... Buď zdráva.“

Vášnivě ji políbil na ústa a ona mu objala nohy. Vytrhl se jí, odběhl několik kroků, opět se vrátil a znovu líbal její tvář i havraní vlasy, jako by neslyšel netrpělivé volání vojska.

„Ve jménu jeho svatosti faraona tě vyzývám, pojď už!“ vykřikl Tutmosis a uchopil prince za ruku.

Dali se do běhu za hlasem trubek. Ramses se chvíli potácel jako opilý a ohlížel se. Konečně vylezli na protější pahorek.

„A tento člověk,“ myslel si Tutmosis, „chce válčit s kněžimi!“

KAPITOLA ČTVRTÁ

Následník trůnu a jeho druh běželi dobrou čtvrt hodinu po skalnatém hřbetu návrší a stále blíže slyšeli trubky, jež rychleji a rychleji hlaholily na poplach. Konečně doběhli k místu, odkud bylo možné přehlédnout celé okolí.

Nalevo se táhla silnice, za níž bylo zřetelně vidět město Pi-Bailos a za ním stojící pluky následníka trůnu a ohromný oblak prachu, vznášející se nad odpurcem, který útočil od východu.

Napravo se rozvířala široká úžlabina, kudy řecký pluk táhl válečné stroje. Nedaleko silnice ústila úžlabina do jiné, širší, jež sem vedla z hloubi pouště.

A na tomto místě se dělo něco nezvyklého. Řekové se stroji stáli nečinně nedaleko křižovatky obou úžlabin, a právě tam, kde úžlabiny ústily do sebe, mezi silnicí a následníkovým štábem, pochodovaly čtyři husté šiky jakéhosi cizího vojska jako čtyři hradby zježené jiskřícími kopími.

Nedbaje strmého svahu, seběhl princ tryskem k svému sboru, tam, kde stál ministr války, obklopený důstojníky.

„Co se děje?“ zvolal hrozivě. „Proč troubíte na poplach, místo abyste pochodovali?“

„Jsme odříznuti,“ řekl Herhor.

„Kdo? Kým?“

„Náš oddíl třemi pluky Nitagerovými, jež vyrazily z pouště.“

„Tam u silnice stojí tedy nepřítel?“

„Tam stojí sám nepřemožitelný Nitager.“

Zdálo se, že v té chvíli následník trůnu zešílel. Ústa se mu zkřivila, oči vylézaly z důlků. Vytasil meč, běžel k Řekům a vykřikl chraptivým hlasem:

„Za mnou na ty, kdo se nám postavili do cesty!“

„Žij věčně, erpatre!“ zvolal Patrokles a rovněž tasil meč. „Kupředu, Achillovi potomci!“ obrátil se ke svým vojákům. „Ukažme egyptským kravařům, že nás nikdo nesmí zastavit!“

Trubky zazněly k útoku. Čtyři krátké, ale vyrovnané řecké šiky se pohnuly kupředu, vznesl se oblak prachu a pokřik k počtě Ramsesovi.

V několika minutách stanuli před egyptskými pluky a – zaváhali.

„Kupředu!“ volal následník běžící s mečem v ruce.

Řekové sklonili kopí. V protějších řadách nastalo jakési hnutí, proleť jimi jakýsi šumot – a jejich kopí se rovněž sklonila...

„Kdo jste, šilenci?“ ozval se mohutný hlas z protější strany.

„Následník trůnu!“ odpověděl Patrokles.

Chvilé ticha.

„Rozestupte se!“ ozval se týž mohutný hlas jako předtím.

Řady východní armády se zvolna rozevřely jako těžká dvojitá vrata a řecký sbor jimi prošel.

Tu se přiblížil k následníku trůnu šedovlasý bojovník se zlatou přilbou a zbrojí, hluboko se poklonil a řekl:

„Zvítězil jsi, erpatre. Jen veliký vůdce si tímto způsobem pomáhá z nesnází.“

„Ty jsi Nitager, nejjudatnější z udatných!“ zvolal princ.

V této chvíli se k nim přiblížil ministr války, který slyšel jejich rozmluvu, a řekl trpce:

„A kdyby byl na vaší straně vůdce stejně umíněný jako erpatre, čím by manévry skončily?“

„Dej pokoj mladému vojevůdci!“ odpověděl Nitager. „Což ti nestačí, že ukázal lví spár, jak se sluší na dítě faraonovo?“

Tutmosis pochopil, kam rozmluva směřuje, a obrátil se k Nitagerovi:

„Kde ses tu vzal, důstojný vůdce, když tvé hlavní síly jsou před naší armádou?“

„Viděl jsem, jak liknavě postupuje sbor z Memfidy, zatímco následník shromažďuje pluky u Pi-Bailu. No, a chtěl jsem vás, panáčky, z legrace zajmout. K mému neštěstí se tu objevil následník a zkazil mi plány. Tak si počínej vždycky, Ramsesi, ovšem proti skutečným nepřítelům.“

„A když narazí jako dnes na sílu třikrát větší?“ zeptal se Herhor.

„Odvážný rozum je víc než síla,“ řekl starý vůdce. „Slon je padesátkrát silnější než člověk, a přece mu podléhá a hyne jeho rukou.“

Herhor poslouchal mlčky.

Manévry byly uznány za skončené. Následník trůnu s ministrem a veliteli jel k vojsku u Pi-Bailu uvítat Nitagerovy veterány. Rozloučil se se svými pluky, rozkázal jim, aby šly na východ, a popřál jim úspěch.

Potom se v čele početné družiny vracel po silnici do Memfidy plně obyvatel země Gosen, kteří ve svátečních šatech a se zelenými haluzemi v rukou vítali vítěze. Tam, kde silnice zahýbala k poušti, byly davy již řídké, a když se přiblížili k místu, kde se následníkův štáb kvůli skarabeům dal úžlabinou, nebyl na silnici již nikdo.

Ramses kývl na Tutmosise, ukázal na lysý pahorek, a zašeptal:

„Půjdeš tam, k Sáfe...“

„Rozumím.“

„A řekneš jejímu otci, že mu dávám statek u Memfidy.“

„Rozumím. Pozítří ji budeš mít.“

Po této výměně slov zůstal Tutmosis pozadu, připojil se k vojsku pochodujícímu za družinou a pak zmizel.

Takřka naproti úžlabině, do které ráno vjely válečné stroje, rostl několik kroků od silnice tamaryškový strom, nevysoký, ale starý. Na tomto místě se zastavila stráž, jedoucí před princovou družinou.

„Což znova potkáme skarabej?“ ptal se ministra se smíchem následník trůnu.

„Uvidíme,“ odvětil Herhor.

A uviděli: na útlém stromě visel nahý člověk.

„Co to znamená?“ zvolal vzrušeně následník.

Pobočníci doběhli ke stromu a přesvědčili se, že oběšencem je onen starý rolník, jemuž vojsko zasypalo průplav.

„Dobře udělal, že se oběsil!“ křičel mezi důstojníky Eunana. „Věřili byste, že se ten bídný otrok opovážil chytit za nohy jeho důstojnost ministra?“

Když to Ramses uslyšel, zastavil koně. Potom sesedl a přiblížil se k zlověstnému stromu. Rolník visel s hlavou vysunutou vpřed, ústa měl široce otevřená, dlaně obrácené k divákům a v očích hrůzu. Vypadal jako člověk, který chce něco říci, ale nemá již hlas.

„Nešťastník!“ vzdychl soucitně princ.

Když se vrátil k družině, dal si vyprávět rolníkův případ a pak dlouhou dobu jel mlčky. Před očima měl stále obraz sebevraha a srdce mu svíral pocit, že se tomuto otroku stala velická křivda. Tak nezměrná křivda, že se nad ní musel zamyslet i on, syn a následník faraonů.

Bylo nesnesitelné vedro, prach vysoušel vodu a štípal do očí lidi i zvířata. Oddíl se zastavil ke krátkému odpočinku a Nitager právě končil rozmluvu s ministrem:

„Moji důstojníci,“ pravil Nitager, „nehledí pod nohy, nýbrž před sebe. A snad proto mě nepřítel nikdy nezaskočil.“

„Tím jsi mi, důstojnosti, připomněl, že bych měl splatit jisté dluhy,“ řekl poté Herhor a poručil, aby se shromáždili všichni přítomní důstojníci a vojáci.

„A teď,“ řekl ministr, „zavolejte Eunanu.“

Důstojník ověšený amulety se tu ocitl tak rychle, jako by byl na toto zavolání čekal. V jeho tváři byla patrná radost, stěží zadržovaná pokorou.

Když Herhor před sebou spatřil Eunanu, začal:

„Z vůle jeho svatosti hned po skončení manévrů přechází nejvyšší velení armády zase do mých rukou.“

Přítomní sklonili hlavy.

„Tohoto velení musím užít především k výkonu spravedlnosti...“

Důstojníci se po sobě začali ohlížet.

„Eunano,“ pokračoval ministr, „vím, že jsi byl vždycky jedním z nejpilnějších důstojníků...“

„Pravda mluví tvými ústy, důstojný pane,“ odvětil Eunana. „Jako palma čeká na rosu, čekám já na rozkazy svých představených. A když je nedostávám, jsem ztracený jako sirotek v poušti.“

Nitagerovi důstojníci, pokrytí jizvami, poslouchali s obdivem bystrou řeč Eunanovu a mysleli si: „Ten bude povýšen nad jiné.“

„Eunano,“ mluvil ministr, „jsi netoliko pilný, ale i zbožný; jsi nejen zbožný, ale i ostražitý jako ibis nad vodou. Bohové tě obdařili všemi dobrými vlastnostmi: dali ti chytrost hada a zrak jestřába...“

„Čistá pravda plyne z úst tvé důstojnosti,“ řekl Eunana. „Kdyby nebylo mé bystrozrakosti, nebyl bych spatřil dva svaté skarabey...“

„Ano,“ přerušil ho ministr, „a nebyl bys uchránil naše vozatajstvo od velkého hříchu. Za tento čin, hodný nejzbožnějšího Egyptana, dávám ti...“

Tu ministr sňal z prstu zlatý prsten.

„Dávám ti tento prsten se jménem bohyně Mut, jejíž milost a rozvaha tě budou provázet až do konce tvé pozemské pouti, zasloužíš-li si jí.“

Jeho důstojnost podala prsten Eunanovi a přítomní provolali hlasitě slávu faraonovi a zařinčeli zbraněmi.

Poněvadž se ministr nehýbal, Eunana stál a hleděl mu bystře do očí jako věrný služebník, který obdržel z pánovy ruky jedno sousto, vrtí ohonem a čeká další.

„A teď,“ začal znovu ministr, „se přiznej, Eunano, proč jsi neřekl, kam odešel následník trůnu, když vojsko s obtížemi pochodovalo úžlabinou. Dopustil ses špatného činu, neboť jsme museli troubit na poplach v blízkosti nepřítele...“

„Bohové jsou mi svědky, že jsem nic o nejdůstojnějším princí nevěděl,“ odpověděl udivený Eunana.

Herhor zavrtěl hlavou.

„Není možné, aby muž s takovým zrakem, který na několik kroků vidí v písku svaté skarabey, nepostřehl osobu tak velkou, jako je následník trůnu.“

„Opravdu jsem ho neviděl,“ omlouval se Eunana a bil se v prsa. „Ostatně mi nikdo nerozkázal, abych prince hlídal.“

„Což jsem tě neuvolnil z velení přední stráži? Uložil jsem ti snad něco jiného?“ ptal se ministr. „Byl jsi úplně volný, právě jako člověk ustanovený k sledování důležitých věcí. A splnil jsi tento úkol? Za takovou chybu bys v době války musel zemřít.“

Nešťastný důstojník zbledl.

„Mám však pro tebe otcovské srdce, Eunano,“ řekl dále důstojný pán, „a mám na paměti tvé velké zásluhy o armádu, jichž jsi dosáhl tím, že jsi spatřil symboly svatého slunce, skarabey, a proto ti určuji, ne jako přísný ministr, nýbrž jako mírný kněz, velmi malý trest. Dostaneš padesát ran holí.“

„Vaše důstojnosti...“

„Eunano, dovedl jsi být šťastný, buď nyní mužný a přijmi toto malé napomenutí, jak se sluší na důstojníka armády jeho svatosti.“

Sotva důstojný Herhor skončil, již důstojníci vyšších hodností položili Eunanu na příhodné místo nedaleko silnice. Potom si mu jeden sedl na krk a druhý na nohy a dva jiní mu vysázeli na nahé tělo padesát ran pružnou rákoskou.

Neohrožený bojovník nevy pustil z úst nářku, naopak si bručel vojenskou písničkou a po ukončení výkonu chtěl sám vstát. Avšak ztýrané nohy mu vypověděly poslušnost. Padl tváří do písku a museli ho odvézt do Memfidy na dvoukoláku, na kterém se vleže usmíval na vojáky a uvažoval, že ani vítr v Dolním Egyptě se tak rychle nemění jako osud v životě ubohého důstojníka.

Když se po krátkém odpočinku družina následníka trůnu pustila dále, jeho důstojnost Herhor nasedl na koně, jel po boku jeho důstojnosti Nitagera a rozmlouval s ním polohlasně o asijských národech a především o probuzení Asýrie.

Dva ministři služebníci, pobočník nosící vějíř a písař Pentuer, se také dali do hovoru.

„Co si myslíš o Eunanově případu?“ ptal se pobočník.

„A co si ty myslíš o rolníkovi, který se oběsil?“ řekl písař.

„Zdá se mi, že pro rolníka je dnešní den nejlepší a provaz kolem krku nejměkčí, s jakým se v životě setkal,“ odpověděl pobočník. „Myslím také, že Eunana bude ode dneška velmi pečlivě hlídat následníka trůnu.“

„Mýlíš se,“ řekl Penteur. „Eunana od nynějška nikdy neuvidí skarabea, i kdyby byl velký jako vůl. Pokud jde o rolníka, nemyslíš, že mu zjevně bylo zle, velmi zle... velmi zle ve svaté zemi egyptské?“

„Neznáš rolníky, proto tak mluvíš.“

„A kdo je zná lépe?“ odpověděl posupně písař. „Což jsem nevyrostl mezi nimi? Což jsem nevídal, jak můj otec zavodňoval půdu, čistil průplavy, sil, sklízel a především – jak platil daně? Ach, ty nevíš, jaký je úděl rolníků v Egyptě!“

„Zato vím,“ odpověděl pobočník, „jaký je úděl cizince. Můj praděd nebo prapraděd byl velmožem národa Hyksosů, ale zůstal zde, protože se mu v zemi zalíbilo. A víš co? Nejenže mu odňali majetek, ale ještě já jsem postižen kletbou původu! Sám víš, co někdy vytrpím od těch, kteří jsou rodem Egyptřany, třebaže mám vysoké postavení. Jak mohu litovat egyptského rolníka, který když vidí mou žlutou pleť, často si mumlá pod vousy: ‚Pohan! Cizinec!‘ Kdežto rolník není ani pohan, ani cizinec.“

„Jenom otrok,“ prohodil písař. „Otrok, kterého ožení i rozvedou, bijí, prodávají, někdy i vraždí, ale vždycky mu poroučejí pracovat a slibují mu k tomu všemu, že i na onom světě bude otrokem.“

Pobočník pokrčil rameny.

„Jsi divný člověk, třebaže jsi moudrý!“ řekl. „Přece víš, že každý z nás má nějaké postavení – nízké, méně nízké nebo velmi nízké, které je mu určeno... A trápí tě snad, že nejsi faraon a že tvým hrobem nebude pyramida? Ani na to nevzpomeneš, protože chápeš, že takový je pořádek světa. Každý plní svou povinnost: vůl orá, osel nosí cestující, já ochlazuji jeho důstojnost, ty si za něho pamatuješ a myslíš, rolník obdělává půdu a platí daně. Co je nám tedy po tom, že se nějaký býk narodí jako Apis, jemuž vzdávají čest, a nějaký člověk jako faraon nebo nomarcha?“

„Tomu rolníkovi zničili jeho desetiletou práci...“ zašeptal Penteur.

„A tvou práci ministr neničí?“ ptal se pobočník. „Kdo ví, že stát řídíš ty, a ne důstojný Herhor?“

„Mýlíš se,“ řekl písař, „on jej řídí opravdu. On má vládu, on má vůli, já mám jen vědomosti... Ostatně nebijí mě, ani tebe, jako tamtoho rolníka...“

„Ale zato zbili Eunanu, a my to také můžeme schytat. A proto musí být člověk mužný a těšit se z postavení, jaké mu bylo předurčeno. Tím spíše, že náš duch, nesmrtelný Ka, podle toho, jak se očisťuje, vystupuje

na stále vyšší stupně, aby se za tisíce či miliony let spolu s dušemi faraonů a otroků, ba i s bohy rozplynul v bezejmenném a všemocném otci života.“

„Mluvíš jako kněz,“ odvětil trpce Pentuer. „To spíše já bych měl mít takový klid... Avšak místo toho mám v duši bolest, neboť pocítuji bídu milionů.“

„Kdo ti to poroučí?“

„Mé oči a srdce. Ono je jako údolí mezi horami, které nemůže mlčet, když slyší křik, a odpovídá ozvěnou.“

„A já ti říkám, Pentuere, že příliš mnoho uvažuješ o nebezpečných věcech. Není možné beztrpně chodit po útesech východních hor, neboť můžeš každou chvíli spadnout, ani nelze bloudit po západní poušti, kde obcházejí hladoví lvi a kde zuří chamsin, nesnesitelný horký vítr.“

Zatím statečný Eunana, jedoucí na voze, který mu otřásáním jen obnovoval bolest, požádal o jídlo a pití, aby ukázal svou mužnost. A když snědl suchou placku potřenou česnekem a napil se ze štíhlé nádoby kvašeného piva, požádal kočího, aby mu větvičkou odháněl mouchy od poraněného těla.

Ubohý Eunana tedy ležel na pytlích a bednách, na skřípajícím voze, s tváří obrácenou k zemi, a zničehonic začal zpívat naříkavým hlasem o těžkém údělu nižšího důstojníka:

„Proč říkáš, že je lepší být důstojníkem než písařem? Přijď a podívej se na mé modré pruhy a rozbité tělo, a já ti zatím vyličím život ztýraného důstojníka.“

Ještě jsem byl chlapec, když mě přinesli do kasáren. K snídani jsem dostával pěstí do břicha, až jsem omdlával, k obědu ránu mezi oči, až se mi pusa rozvírala, a k večeru jsem měl hlavu již pokrytou ranami, skoro rozpolcenou.

Pojď, ať ti povím, jak jsem vykonal cestu do Sýrie. Jídlo a pití jsem musel nést v ruce, naložen břemeny jako osel. Šiji jsem měl strnulou jako šiji osla a kříž celý polámaný. Pil jsem shnilou vodu a před nepřitelem jsem se choulil jako polapený pták.

Vrátil jsem se do Egypta, ale tady jsem jako strom, který vrtá červotoč. Za každou maličkost mě kladou na zem a mlátí do mne jako do knihy, takže od ran holí jsem celý rozmlácený. Jsem nemocný a musím ulehnout, musí mě vozit na voze a zatím mi sluha krade plášť a utíká...

Proto, ó, písaři, změň svůj názor na štěstí důstojníka.“

Tak zpíval mužný Eunana a jeho píseň plná slz přežila říši egyptskou.

KAPITOLA PÁTÁ

Když se družina následníka trůnu blížila k Memfidě, sklánělo se slunce k západu a z nesčetných průplavů a od dalekého moře dul vítr nasycený chladnou vlhkostí. Silnice opět vedla dolů do úrodného kraje a na polích a v podrostech bylo zase vidět nepřetržitě řady pracujících lidí, ač na poušť již padal růžový odlesk a vrcholky hor hořely plamenem.

Vtom se Ramses zastavil a obrátil koně. Hned ho obklopila družina, přijeli vyšší velitelé a zvolna, stejnoměrným krokem se blížily řady pochodujících pluků.

V rudých paprscích zapadajícího slunce vypadal princ jako bůžek; vojáci na něho hleděli s hrdostí a láskou, vojevůdci s obdivem.

Pozdvihl ruku, všechno ztichlo a princ začal mluvit:

„Důstojní velitelé, stateční důstojníci, poslušní vojáci! Dnes mi bohové dopřáli slast velet mužům, jako jste vy. Radost naplňuje mé knížecí srdce. A protože je mou vůlí, abyste vy, velitelé, důstojníci a vojáci, vždy sdíleli mé štěstí, nařizuji, aby bylo vyplaceno po jedné drachmě každému vojákovi, který táhl na východ, i těm, kteří se vracejí s námi od východních hranic. Kromě toho dostanou po jedné drachmě řečtí vojáci, kteří nám dnes pod mým velením otevřeli průchod z úžlabiny, a po jedné drachmě i vojáci těch pluků důstojného Nitagera, které nám chtěly odříznout cestu k silnici.“

Ve vojsku to zašumělo.

„Buď pozdraven, veliteli náš, buď pozdraven, nástupce faraonův, ať žiješ věčně!“ volali vojáci, a Řekové nejhlasitěji.

Princ mluvil dál:

„K rozdělení mezi nižší důstojníky armády mé i důstojného Nitagera určuji pět talentů. Konečně k rozdělení mezi jeho důstojnost ministra a nejvyšší velitele určuji deset talentů...“

„Já se vzdávám svého podílu ve prospěch vojska,“ odpověděl Herhor.

„Ať žije následník! Ať žije ministr!“ volali důstojníci i vojáci.

Rudý kotouč slunce se již dotýkal písku západní pouště. Ramses se rozloučil s vojskem a jel tryskem do Memfidy, jeho důstojnost Herhor,

provázený radostnými výkřiky, vsedl do nosítek a také poručil předejít pochodující oddíly.

Když se vzdálili tak, že se jednotlivé hlasy slily v jediný velký šum, podobný hučení vodopádu, naklonil se ministr k písaři Pentuerovi a řekl:

„Pamatuješ si vše?“

„Ano, důstojný pane.“

„Tvá paměť je jako žula, na které píšeme dějiny, a tvá moudrost jako Nil, který všecko zalévá a zúrodňuje,“ pravil ministr. „Přitom tě bohové obdařili největší ze všech ctností – rozumnou pokorou.“

Písař mlčel.

„Proto lépe než kdo jiný můžeš ocenit skutky a jednání následníka trůnu, který ať žije věčně!“

Ministr si chvíli odpočinul. Mluvit tak mnoho nebylo jeho zvykem.

„Pověz mi tedy, Pentuere, a zapiš to, sluší-li se, aby následník trůnu vyslovoval vojsku svou vůli? Tak může činit pouze faraon nebo zrádce nebo – lehkomyšlný mladík, který se stejně snadno dopouští unáhlených činů, jako vyslovuje rouhavá slova.“

Slunce zašlo a za chvíli nastala hvězdnatá noc. Nad nesčetnými průplavy Dolního Egypta začala houstnout stříbrná mlha, kterou mírný vánek zanášel až na poušť, kde ochlazovala utrmácené vojáky i osvěžovala rostliny, již hynoucí žízni.

„Nebo mi pověz, Pentuere,“ pokračoval ministr, „a uvaž, kde vezme následník dvacet talentů, aby mohl dostát slibu, který dnes tak neopatrně dal vojsku? Ostatně ať vezme peníze kdekoli, zdá se mně a jistě i tobě nebezpečné, aby následník dával dary armádě právě tehdy, kdy jeho svatost nemá, čím by zaplatila žold Nitagerovým plukům vracejícím se z východu. Neptám se tě, co si o tom myslíš, protože to vím, stejně jako ty znáš mé nejtajnější myšlenky. Prosím tě pouze, aby sis zapamatoval, cos viděl, abys to mohl vypravovat na kněžském kolegiu.“

„Bude brzy svoláno?“ ptal se Pentuer.

„Ještě není důvod. Zkusím nejdříve, dá-li se ten bujný býček zkrotit otcovskou rukou jeho svatosti... Bylo by hoča škoda, neboť má velké schopnosti a sílu jižního větru. Jen aby ten vítr, místo aby smetl nepřátele Egypta, nezačal válet pšenici a porážet palmy doma!“

Ministr umklk a jeho průvod zmizel v stinném stromořadí vedoucím do Memfidy.

Ramses zatím přijížděl k faraonovu paláci.

Tato budova stála uprostřed parku, na pahorku za městem. Rostly tu vzácné stromy: baobaby z jihu, cedry a borovice a duby ze severu.

Zásluhou zahradnického umění zde žily po několik desetiletí a dosahovaly značného vzrůstu.

Stinné stromořadí vedlo zdola k bráně, která byla vysoká jako třípatrový dům. Po obou stranách brány se tyčily mohutné stavby – věže ve tvaru komolých pyramid, široké čtyřicet kroků a vysoké pět poschodí. V noci vypadaly jako dva ohromné pískovcové stany. Tyto podivné budovy měly v přízemí i v poschodích čtvercová okénka a nahoře ploché střechy. Z hořejší plošiny jedné takové pyramidy pozorovala stráž zem, z druhé službu konající kněz pozoroval hvězdy.

Vpravo i vlevo od těchto věží zvaných pylony se táhly hradby, nebo spíše dlouhá jednopatrová stavení s úzkými okny a plochou střechou, po níž přecházely stráže. Po obou stranách hlavní brány stály sochy, dosahující hlavami prvního poschodí. U nohou soch zase chodily stráže.

Když se princ v průvodu několika jezdců přiblížil k paláci, velitel stráže ho poznal, ač byla tma. Za chvíli z pylonu vyběhl dvorní úředník oblečený v bílé sukni a tmavém přehožu.

„Palác je již uzavřen?“ ptal se princ.

„Ano, důstojný pane,“ odvětil úředník, „jeho svatost ukládá bohy ke spánku.“

„A co bude dělat potom?“

„Ráčí přijmout ministra války Herhora.“

„A pak?“

„Potom se jeho svatost podívá ve velké dvoraně na balet, pak se vykoupá a vykoná večerní modlitby.“

„Mne nepřikázal přijmout?“ zeptal se následník.

„Zítřka po vojenské radě.“

„A co dělají královny?“

„První královna se modlí v pokoji svého zemřelého syna a tvá důstojná matka přijímá fénického vyslance, který jí přivezl dary od tyrských žen.“

„Přivezl i děvčata?“

„Je prý jich několik. Každá má na sobě skvostů za deset talentů.“

„A kdo to tam chodí s pochodněmi?“ zeptal se princ a ukázal rukou dolů do parku.

„Sundávají ze stromu bratra tvé důstojnosti, který tam sedí od poledne.“

„A nechce slézt?“

„Teď asi sleze, protože pro něj šel šašek první královny a slíbil mu, že ho zavede do krčmy, kde pijí paraschisté, kteří otvírají těla mrtvých.“

„Už jste tu něco slyšeli o dnešních manévrech?“

„Říkali na ministerstvu, že štáb byl odříznut od armádního sboru.“

„A co ještě?“

Úředník zaváhal.

„Řekni, co jsi slyšel.“

„Také jsme slyšeli, že jsi z té příčiny, důstojnosti, dal vysázet nějakému důstojníkovi pět set ran a průvodce pověšit.“

„Samá lež!“ zvolal polohlasně jeden z následníkových pobočníků.

„Vojáci také mezi sebou říkají, že je to jistojistě lež,“ odpověděl směleji úředník.

Následník obrátil koně a jel do dolní části parku, kde byl jeho zámeček. Byl to vlastně jednopatrový letohrádek, postavený ze dřeva, ve tvaru ohromné krychle, se dvěma verandami, horní a dolní, které lemovaly budovu kolem dokola a spočívaly na množství sloupů. Uvnitř hořely kahany, takže bylo vidět, že stěny jsou z prken vyřezávaných jako krajky a před větrem jsou chráněné závěsy z různobarevných tkanin. Střecha domu byla plochá se zábradlím kolem dokola; na ní stálo několik stanů.

Následník vstoupil do domu, srdečně vítán polonahými služebníky, z nichž někteří vyběhli s pochodněmi a jiní před ním padali k zemi. V přízemním bytě svlékl svůj zaprášený šat, vykoupal se v kamenné vaně a přehodil přes sebe jakési velké prostěradlo, které si pod krkem zapnul a v pase převázal šňůrou. V prvním poschodí snědl večeři, kterou tvořily pšeničné placky, hrst datlí a pohár lehkého piva. Potom vyšel na terasu budovy a ulehł na lehátko pokryté lví kůží; propustil služebnictvo a poručil, aby k němu poslali Tutmosise, jakmile přijde.

Okolo půlnoci stanula před domem nosítka a z nich vystoupil pobočník Tutmosis. Když se zíváním vyšel těžkým krokem na terasu, princ vyskočil z lehátka.

„Jsi tu? Tak co?“ otázal se Ramses.

„Ty ještě nespíš?“ odpověděl Tutmosis. „Ó, bohové, po celodenních trampotách! Myslel jsem, že si budu moct zdřímnout aspoň do východu slunce.“

„Co Sára?“

„Bude tu pozítří nebo ty u ní ve statku tamhle na druhé straně řeky.“

„Teprve pozítří!“

„Teprve? Prosím tě, Ramsesi, vyspi se! Příliš mnoho krve se ti nahromadilo v srdci, a proto ti do hlavy vráží plamen.“

„Co její otec?“

„Je to poctivý a rozumný člověk. Jmenuje se Gedeon. Když jsem mu řekl, že mu chceš vzít dceru, padł na zem a rval si vlasy. Rozumí se, že jsem počkal, až přejde tento výlev otcovské bolesti, trochu jsem

pojedl, napil se vína – a pak jsme přistoupili k vyjednávání. Uplakany Gedeon nejdřív přísahal, že by radši viděl svou dceru mrtvou, než aby byla číkoli milenkou. Pak jsem tedy řekl, že dostane u Memfidy na Nilu statek, který ročně vynáší dva talenty a je osvobozený od daní. Cítil se uražen. Pak jsem prohlásil, že může ještě dostávat ročně talent ve zlatě a stříbře. Povzdychl si a podotkl, že se jeho dcerka po tři léta vzdělávala v Pi-Bailu. Přidal jsem ještě talent. Gedeon, stále ještě zarmoucený, podotkl, že tak přijde o velmi dobré místo správce u pana Sesofrise. Řekl jsem mu, že se toho místa nemusí vzdávat, a předal jsem mu deset dojných krav z tvých stád. Čelo se mu trochu vyjasnilo a vyznal mi pod nejpřísnějším tajemstvím, že na jeho Sáru si myslí jistý velmi mocný pan Chaires, který nosí vějíř nad nomarchou memfidským. Já jsem mu zas slíbil, že přidám býčka, menší zlatý řetěz a větší náramek. A tak tě tvá Sára bude stát: statek, dva talenty ročně na hotovosti, deset krav, býčka, zlatý řetěz a náramek – jednou provždy. To dáš jejímu otci, vzácnému Gedeonovi. Jí pak dáš – co budeš chtít.“

„Co tomu říkala Sára?“

„Po dobu jednání chodila mezi stromy. A když jsme věc dohodli a zapili dobrým židovským vínem, řekla otci, víš co? Že kdyby ti ji nebyl dal, byla by vystoupila na skálu a skočila střemhlav dolů. Teď snad budeš klidně spát,“ zakončil Tutmosis.

„Pochybuji,“ řekl následník, opíraje se o zábradlí. Smutně hleděl do nejosamělejší strany parku. „Víš, že jsme na cestě našli oběšeného rolníka?“

„Och, to je horší než skarabeové!“ sykl Tutmosis.

„Oběsil se ze zoufalství, že mu vojáci zasypali průplav, který deset let kopal v poušti.“

„No, ten člověk tedy již tvrdě spí. Je čas, abychom šli také.“

„Tomu muži bylo ukřivděno,“ řekl princ, „chci vyhledat jeho děti, vykoupit je a dát jim do nájmu kousek půdy.“

„To se však musí udělat v největší tajnosti,“ prohodil Tutmosis, „nebo jinak se začnou věšet všichni rolníci a nám, jejích pánům, žádný Féničan nepůjčí ani uten mědi.“

„Nežertuj. Kdybys viděl obličej toho rolníka, také bys nemohl usnout jako já...“

Vtom se dole z houštiny ozval hlas, ne silný, avšak výrazný:

„Žehnej ti, Ramsesi, jediný a všemohoucí Bůh, který nemá jméno v lidské řeči ani modly ve svatyních!“

Oba mladíci užasli a naklonili se přes zábradlí.

„Kdo jsi?“ zvolal princ.

„Jsem utiskovaný lid egyptský,“ zvolna a klidně odpověděl hlas.

Pak všechno ztichlo. Ani dech, ani šelest větví neprozrazoval, že by nablízku byl přítomen člověk.

Na princův rozkaz vyběhlo služebnictvo s pochodněmi, byli vypuštěni psi a byly prohledány keře kolem následníkovy domu. Nebyl tam nikdo.

„Kdo to mohl být?“ ptal se Tutmosise vzrušený princ. „Snad ne duch toho rolníka?“

„Duch?“ opakoval pobočník. „Nikdy jsem neslyšel mluvit duchy, ač jsem často stál na stráži v chrámech a u hrobů. Spíše bych připustil, že ten, kdo se nám ozval, je nějaký tvůj přítel.“

„Proč by se skrýval?“

„Což ti to vadí?“ řekl Tutmosis. „Každý z nás má desítky, ne-li stovky neviditelných nepřátel. Děkuj tedy bohům, že máš aspoň jednoho neviditelného přítele.“

„Dnes již neusnu,“ zašeptal rozčilený princ.

„Bud' klidný. Místo abys chodil po terase, poslechni mě a jdi si lehnout. Víš, spánek je vážné božstvo a nesluší se mu honit se za těmi, kteří běhají jako jeleni. A když ulehneš na pohodlné lehátko, spánek, který má rád pohodlí, přisedne k tobě a přikryje tě svým velkým pláštěm, který zastírá lidem nejen oči, ale i paměť.“

Při těchto slovech posadil Tutmosis Ramsese na lehátko, pak přinesl podstavec zhotovený ze slonové kosti ve tvaru měsíce v první čtvrti a položil princovi hlavu na tento podhlavník.

Poté spustil plátěné stěny stanu, sám ulehl na podlahu a v několika minutách oba spali.

KAPITOLA ŠESTÁ

Do faraonova paláce u Memfidy se vstupovalo branou mezi dvěma pětipatrovými pylony. Venkovní stěny těchto věží, postavených ze šedého pískovce, byly odzdola až nahoru pokryty reliéfy.

Nad samotnou branou byl umístěn symbol státu: okřídlená koule, zpoza níž vylézali dva hadi. Niže seděla řada bohů, jimž faraonové přinášeli oběti. Na bočních sloupech byly rovněž, v pěti pásech nad sebou, vyobrazeny podoby bohů a dole pak byly hieroglyfické nápisy.

Na stěnách obou pylonů byl na předním místě poloreliéf Ramsese Velikého, který v jedné ruce držel napřaženou sekeru a v druhé několik lidí, svázaných za vlasy v otep jako petržel. Nad králem se zase táhly dvě řady stojících nebo sedících bohů, ještě výše řada lidí přinášejících oběti a až pod vrcholem pylonů byly střídavě obrazy okřídlených hadů a skarabeů.

Tyto pětipatrové pylony se stěnami nahoru se zužujícími, třípatrová brána, jež je spojovala, reliéfy, v nichž se stylovost mísila s ponurou fantazií a zbožnost s krutostí, působily tísnivým dojmem. Zdálo se, že je nesnadné sem vejít, nemožné odsud vyjít a těžké zde žít.

Branou, před kterou stálo vojsko a shluk nižších úředníků, se vcházelo na nádvoří, kolem něhož byl ochoz, spočívající na patrových sloupech. Byla tu ozdobná zahrádka, v níž rostly malé aloe, palmy, pomerančovníky a cedry v obrovských hrncích, všechno seřazeno do rovných řad a podle výšky. Uprostřed bublal vodotrysk; stezky byly vysypány barevným pískem.

Zde v ochozu posedávali nebo se procházeli vyšší úředníci a mluvili mezi sebou šeptem.

Z nádvoří se šlo vysokými dveřmi do sálu o dvanácti třípatrových sloupech. Sál byl prostorný, ale pro mohutnost sloupoví vypadal těsný. Osvětlovala ho malá okénka ve stěnách a velký čtvercový otvor ve stropě. Byl tu chlad a stín, skoro soumrak, jenž však nedokázal zastínit jas žlutých stěn a sloupů, pokrytých pásy maleb. Nahoře listy a květy, níže bohové, ještě níže lidé, jak nesou jejich sochy nebo jim obětují, a mezi těmito skupinami pásy hieroglyfů.

Všechno bylo namalováno výraznými, skoro křiklavými barvami: zelenou, červenou a modrou.

V této síni, dlážděné vzorovanou mozaikou, stáli tiše kněží v bílých rouchách a bosí, nejvyšší úředníci státu, ministr války Herhor a vojevůdci Nitager a Patrokles, jež si faraon povolal k sobě.

Jeho svatost Ramses XII. jako obyčejně před poradou obětoval ve své kapli bohům. Trvalo to dosti dlouho. Každou chvíli přiběhl ze zadních komnat některý kněz nebo úředník a informoval o průběhu náboženského obřadu.

„Pán již zlomil pečeť kaple... Již umývá svatého bůžka... Již ho obléká... Již zavřel dveře...“

Ve tvářích všech přítomných se přes jejich důstojnost zrcadlilo znepokojení a stísněnost. Jen Herhor zůstával lhostejný. I Patrokles byl netrpělivý. Nitager občas přerušil slavnostní ticho svým silným hlasem. Kdykoli se starý vojevůdce ozval, dvořané sebou škubli jako splašené ovce a potom se po sobě ohlíželi, jako by chtěli říci:

„Je to hulvát, po celý svůj život zápasí s barbary, a proto mu tu nezdvořilost musíme prominout.“

Z vedlejších komnat se ozvalo zvonění zvonků a řinčení zbraní. Do síně vešla dvěma řadami tělesná stráž ve zlacených přilbách a kyrysech, s tasenými meči, pak dvě řady kněží, a konečně se objevil faraon, nesený na trůně a zahalený oblaky kadidlového dýmu.

Vládce Egypta Ramses XII. byl muž skoro šedesátiletý, s povadlymi rysy. Na sobě měl bílou tógu, na hlavě červenobílou mitru se zlatým hadem, v ruce dlouhou hůl.

Když se průvod objevil, všichni padli tváří k zemi. Jenom Patrokles jakožto barbar se pouze hluboce poklonil a Nitager poklekl na jedno koleno, vzápětí však zase vstal.

Nositka stanula před baldachýnem, pod kterým stál na podstavci ebenový trůn. Faraon zvolna vystoupil z nosítek, chvíli se rozhlížel po přítomných, a když usedl na trůn, upřel oči na protější římsu síně, na níž byla namalována růžová koule s modrými křídly a zelenými hady.

Po faraonově pravici stanul velký písař, po levici soudce s holí, oba v ohromných parukách.

Na soudcův pokyn všichni usedli nebo poklekl na podlahu a písař ohlásil faraonovi:

„Náš pane a mocný vládce! Tvůj služebník Nitager, velký strážce východní hranice, přišel, aby ti složil hold a přivezl ti poplatek od

podrobených národů: vázu ze zeleného kamene plnou zlata, tři sta volů, sto koní a vzácné vonné dřevo.“

„Chudý to poplatek, můj pane,“ řekl Nitager. „Opravdové poklady bychom našli teprve nad Eufratem, kde by se věru měly připomenout pyšným, ač ještě slabým králům doby Ramsese Velikého.“

„Odpověz mému služebníku Nitagerovi,“ řekl faraon písaři, „že o jeho slovech budeme uvažovat. A teď se ho zeptej, co soudí o vojenských schopnostech mého syna a následníka, se kterým měl včera čest se střetnout u Pi-Bailu.“

„Náš vládce, pán devíti národů, táže se tě, Nitagere...“ začal písař.

Ale velitel ho k největšímu pohoršení dvořanů drsně přerušil:

„Sám slyším, co praví můj pán. Jeho ústy, když se obrací ke mně, mohl by být pouze následník trůnu, ne však ty, velký písaři.“

Písař zděšeně pohlédl na opovážlivého muže, faraon však řekl:

„Má pravdu můj věrný služebník Nitager.“

Ministr války se poklonil.

Nyní soudce všem přítomným, kněžím, úředníkům a tělesné stráž, oznámil, že mohou odejít na nádvoří, a sám se s písařem po boku poklonil trůnu a první opustil síň. Zůstal v ní jen faraon, Herhor a oba vojevůdci.

„Nakloň svůj sluch, vládce, a vyslyš mé stížnosti,“ začal Nitager.

„Dnes ráno mi řekl kněz úředník, který mi z tvého rozkazu přišel namazat vlasy, abych až půjdu k tobě, nechal sandály v předsíni. Je však přece známo nejen v Horním a Dolním Egyptě, ale i u Chetitů, v Libyi, Fénicii i v zemi puntské, že již před dvaceti lety jsi mi udělil právo stát před tebou v sandálech.“

„Je to tak,“ řekl faraon. „K mému dvoru se vloudily různé zlořády.“

„Jen rozkaž, králi, a moji veteráni hned udělají pořádek,“ pospíšil si říci Nitager.

Na pokyn ministra války vběhlo dovnitř několik úředníků: jeden přinesl Nitagerovy sandály a obul mu je, jiní postavili proti trůnu drahocenné stoličky pro ministra i oba vojevůdce.

Když všichni tři hodnostáři usedli, zeptal se faraon:

„Řekni mi, Nitagere, zda soudíš, že můj syn bude dobrým vojevůdcem? Ale mluv ryzi pravdu.“

„Na Amona thébského, na slávu svých předků, v jejichž žilách kolovala královská krev, přísahám, že Ramses, tvůj následník, bude velkým vojevůdcem, bude-li to vůlí bohů,“ odpověděl Nitager. „Je to ještě mladík, skoro dítě, a přece velmi důmyslně shromáždil pluky, staral se

o jejich potřeby a usnadnil jim pochod. Nejvíce se mi však líbilo, že neztratil hlavu, když jsem mu odřízl cestu, nýbrž vedl své muže do útoku. Bude vojevůdcem a zvítězí nad Asyřany, které bude nutno porazit dnes, jestliže je naši vnuci nemají spatřit u břehů Nilu.“

„Co soudíš ty, Herhore?“ zeptal se faraon.

„Pokud jde o Asyřany, myslím, že si s nimi důstojný Nitager dělá starosti předčasně. Ještě jsme oslabeni po dřívějších válkách a musíme napřed řádně zesílit, nežli začneme novou,“ řekl ministr. „A pokud jde o následníka trůnu, Nitager správně říká, že tento mládenec má vlastnosti vojevůdce: je prozíravý jako liška a prudký jako lev. Přesto se však včera dopustil mnohých chyb...“

„Kdo z nás se jich nedopustil!“ prohodil Patrokles, který dosud mlčel.

„Následník,“ pokračoval ministr, „důmyslně vedl hlavní voj, ale zanedbal svůj štáb, a proto jsme postupovali tak pomalu a v nepořádku, že nám Nitager mohl odříznout cestu...“

„Snad spoléhal Ramses na tvou důstojnost?“ zeptal se Nitager.

„Ve vládě a ve válce se nesmí nikdo na nikoho spoléhat, může snadno klopýtnout přes jeden nepředvídaný kámen,“ řekl ministr.

„Kdybys, důstojnosti,“ ozval se Patrokles, „nevytočil šik ze silnice kvůli těm skarabeům...“

„Ty jsi, důstojnosti, cizinec a pohan,“ odvětil Herhor, „proto tak mluvíš. Avšak my, Egypťané, dobře víme, že přestane-li mít lid a vojsko úctu ke skarabeům, nebude v jejich synech vzbuzovat bázeň ani ureus. Z neúcty k bohům se zrodí vzpoura proti faraonům.“

„A k čemu máme sekery?“ přerušil ho Nitager. „Kdo si chce zachovat hlavu na ramenou, nechť poslouchá nejvyššího vůdce.“

„Jaký je tedy tvůj konečný úsudek o následníkovi?“ ptal se faraon Herhora.

„Živý obraze slunce, synu bohů,“ odpověděl ministr. „Dej pomazat Ramsese, daruj mu velký řetěz a deset talentů, ale velitelem memfiského sboru ho ještě nejmenuj. Na takový úřad je princ ještě příliš mladý, příliš vznětlivý a nezkušený. Cožpak jej můžeme uznat za rovna Patroklovi, který porazil Etiopany a Libyjce ve dvaceti bitvách? Cožpak jej můžeme postavit po bok Nitagerovi, jehož pouhé jméno již po dvacet let vyvolává smrtelnou bledost u našich nepřátel na východě i severu?“

Faraon si opřel hlavu do dlaní, zamyslel se a řekl:

„Odejděte v pokoji a v mé milosti. Učiním, jak velí rozum a spravedlnost.“

Hodnostáři se hluboce poklonili a Ramses XII., nečekaje ani na družinu, odešel do vedlejších komnat.

Když oba vojevůdci zůstali v předsíni sami, řekl Nitager Patroklovi:

„Tady jsou zřejmě kněží pány domu. Ale jaký vůdce je ten Herhor! Porazil nás dřív, než jsme se dostali ke slovu... a následníkovi sbor nedá!“

„Mne tak pochválil, že jsem se nemohl ozvat,“ odpověděl Patrokles.

„Vidí daleko, ač všechno neřekne. Za následníkem by se do sboru nahrnuli různí panáčci, kteří i do války jezdí se zpěvačkami, a obsadili by nejvyšší místa. Starší důstojníci by pak ovšem z hněvu, že nepostoupili, zanedbávali službu. Šviháci by ji zanedbávali pro svou zábavu a sbor by se rozpadl, aniž by se utkal s nepřítelem. Ach, Herhor je moudrý!“

„Jen aby vás jeho moudrost nestála víc než Ramsesova nezkušenost,“ šeptal si pro sebe Řek.

Faraon krácel do svého pokoje. Procházel dlouhou řadou komnat, plných sloupů a malovaných ozdob, kde se mu v každých dveřích hluboce klaněli kněží a palácoví úředníci. Ocítl se v dvoupatrové síni se stěnami z alabastru, na kterých byly zlatem a křiklavými barvami vymalovány nejvýznamnější události z doby jeho panování. V této síni stála malachitová soška Hora s ptačí hlavou, vykládaná zlatem a drahokamy, před ní byl oltář ve tvaru komolé pyramidy, královská zbroj, drahocenná křesla a lavice a stolky plné drobností.

Když se faraon objevil, zapálil před ním jeden z přítomných kněží kadidlo a jeden z úředníků ohlásil následníka trůnu, jenž ihned vešel a hluboce se otci poklonil. Na výrazné princově tváři byl patrný horečnatý neklid.

„Jsem rád, erpatre,“ řekl faraon, „že se vracíš zdrav z namáhavé cesty.“

„Kéž bys, svatosti, žil věčně a skutky svými naplnil oba světy!“ odpověděl princ.

„Právě před chvílí,“ řekl faraon, „mi moji váleční rádcové vyprávěli o tvé pracovitosti a moudrosti.“

Tvář následníkova se chvěla vzrušením. Upřel oči na faraona a poslouchal.

„Tvé činy nezůstanou bez odměny. Dostaneš deset talentů, velký zlatý řetěz a... dva řecké pluky, se kterými budeš cvičit.“

Princ strnul, ale za chvíli se zeptal tlumeným hlasem: „A sbor memfidský?“

„Za rok uspořádáme manévry, a neučiníš-li žádnou chybu ve vedení vojska, dostaneš sbor.“

„Tak tohle mi udělal Herhor!“ zvolal následník, stěží potlačuje hněv. Rozhlédl se kolem a dodal: „Nikdy nemohu být s tebou sám, otče. Vždycky mezi námi stojí cizí lidé...“

Faraon lehce pohnul obočím a jeho družina zmizela jako shluk stínů.

„Co mi chceš říci?“

„Jen to, otče, že Herhor je můj nepřítel. To on mě u tebe očernil a způsobil mi takovou hanbu!“

„Herhor je můj věrný služebník a tvůj přítel. Jeho výmluvnost způsobila, že jsi mým následníkem trůnu. Nesvěřím sbor mladému vůdci, který dopustil, aby byl odříznut od své armády.“

„Spojil jsem se s ní!“ odpověděl pokořený následník. „To Herhor nařídil obejít dva brouky.“

„Chtěl bys tedy, aby kněz před vojskem zlehčoval náboženství?“

„Milý otče,“ šeptal Ramses chvějícím se hlasem, „proto, aby se nerušil pochod brouků, byl zničen rozestavěný průplav a zabit člověk.“

„Ten člověk na sebe vztáhl ruku sám.“

„Ale vinou Herhorovou.“

„V plucích, jež jsi tak dovedně shromáždil u Pi-Bailu, zemřelo třicet mužů únavou a několik set je jich nemocných.“

Princ sklopil hlavu.

„Ramsesi,“ pokračoval faraon, „tvými ústy nemluví státní hodnostář, který dbá o neporušenost průplavů a životy dělníků, nýbrž člověk rozhněvaný. Hněv se však srovnává se spravedlností jako jestřáb s holubem.“

„Ach otče,“ vybuchl následník, „nechávám-li se unášet hněvem, je to jen proto, že vidím nepřizeň Herhorovu a kněží ke mně.“

„Jsi přece sám vnukem velekněze a kněží tě vyučovali. Poznal jsi více jejich tajemství než kterýkoli jiný princ.“

„Poznal jsem jejich nenasytnou pýchu a vládychtivost. A protože je v tom omezím, jsou již dnes mými nepřáteli... Herhor mi nechce dát ani sbor, protože raději velí celé armádě sám.“

Sotvaže vypustil z úst tato neopatrná slova, následník strnul. Ale vladař na něj pohlédl jasným zrakem a odpověděl klidně:

„Já stojím nad vojskem i nad státem. Ode mne vycházejí všechna nařízení a rozsudky. Na tomto světě jsem váhou Osiridovou a sám vážím věci svých služebníků: následníka, ministra i lidu. Byl by nerozumný ten, kdo by myslel, že mi nejsou známa všechna závaží.“

„Kdybys jen byl, otče, sám na vlastní oči viděl průběh manévru...“

„Byl bych pravděpodobně spatřil velitele,“ přerušil ho faraon, „který se v rozhodné chvíli honí v křoví za izraelským děvčetem. Já však o takových malichernostech nechci vědět.“

Princ padl otci k nohám a šeptal:

„Tutmosis ti o tom řekl, pane?“

„Tutmosis je dětinský zrovna jako ty. Už teď dělá dluhy jako náčelník štábu memfidského sboru a myslí si v duchu, že oko faraonovo nedohlédne tak daleko, aby vidělo, co se děje v poušti.“

KAPITOLA SEDMÁ

Po několika dnech byl princ Ramses povolán před tvář své nejtihodnější matky Nikotris, která byla druhou ženou faraonovou, ale dnes největší paní v Egyptě.

Bohové se nezmýlili, když ji povolali za rodičku krále. Byla vysoké plnoštíhlé postavy, a ač jí bylo již čtyřicet let, byla ještě krásná. Především v očích, ale i v tváři a v celé její postavě bylo tolik majestátnosti, že i když šla sama, ve skromném rouchu kněžky, lidé před ní skláněli hlavy.

Důstojná paní přijala syna v pokoji vyloženém fajánsovými deskami. Seděla na vykládaném křesle pod palmou. Na stolečku u nohou jí ležel malý psík, z druhé strany klečela černá otrokyně s vějířem. Královská manželka měla na sobě mušelinový plášť vyšívaný zlatem a na paruce čelenku v podobě lotosu, zdobenou drahokamy.

Když se princ hluboko poklonil a psík ho očichal a zase si lehl, paní pokynula hlavou a zeptala se:

„Z jakého důvodu jsi žádal o slyšení u mne, Ramsesi?“

„Již před dvěma dny, matko.“

„Věděla jsem, žeš příliš zaměstnán. Dnes však máme oba dost času a mohu tě vyslechnout.“

„Mluvíš se mnou, matko, tak, jako by mě ovanul drsný vítr pouště, a nemám již ani odvalu ti sdělit své prosby.“

„Jde tedy jistě o peníze.“

Ramses v rozpacích sklopil hlavu.

„Potřebuješ mnoho?“

„Patnáct talentů.“

„Ó, bohové,“ zvolala paní, „před několika dny ti vyplatili deset talentů ze státní pokladny. Jdi se, holčičko, projít po zahradě, jsi jistě unavena,“ řekla panovnice své černé otrokyni, a když se synem osaměla, zeptala se prince:

„Ta tvá Židovka je tak náročná?“

Ramses se zapýřil, ale pozdvihl hlavu.

„Víš, matko, že tomu tak není,“ odpověděl. „Ale slíbil jsem odměnu vojsku... a nemohu ji vyplatit...“

Královna ho pozorovala s hrdou vznešeností.

„Jak není dobré,“ ozvala se po chvíli, „když syn činí rozhodnutí, aniž se poradil s matkou. Pamětliva tvého věku, chtěla jsem ti zrovna dát fénickou otrokyni, kterou mi poslali z Tyru s deseti talenty věna. Ale tys raději volil Židovku.“

„Líbila se mi. Tak krásná žena není ani mezi tvými služebnicemi, ba ani mezi ženami jeho svatosti.“

„Ale je to Židovka!“

„Nebud' zaujatá, matko, prosím tě snažně... To je lež, že Židé jedí vepřové a zabíjejí kočky...“

Důstojná paní se usmála.

„Mluvíš jako chlapec z nejnižší kněžské školy,“ odpověděla a zavržela hlavou. „Zapomínáš, co řekl Ramses Veliký: *„Národ žlutý je čtenější a bohatší než my; pracujme proti němu, ale opatrně, aby ještě víc nezesílil.“* Nemyslím tedy, že dívka z tohoto lidu by se hodila za první milenku faraonova následníka.“

„Což se Ramsesova slova mohou vztahovat na dceru chudého nájemce?“ zvolal princ. „Kde ostatně jsou tady u nás Židé? Před třemi věky opustili Egypt a dnes tvoří směšný stát, kde vládnou kněží...“

„Vidím,“ odpověděla důstojná paní, vraštíc trochu obočí, „že tvá milenka nemarní čas. Bud' opatrný, Ramsesi! Pamatuj, že jejich vůdce Messi, Mojžíš, byl zrádný kněz, kterého v našich svatyních podnes proklínají... Pamatuj, že Židé odnesli z Egypta víc pokladů, než zač stála práce několika jejich pokolení: zcizili nám nejen zlato, ale i víru v Jediného a naše svaté zákony, jež dnes vydávají za své. A konečně věz,“ dodala s důrazem, „že dcery toho národa volí raději smrt než lože cizího muže. Oddají-li se však, třeba i nepřátelským vůdcům, činí tak proto, aby je získaly pro svou politiku, nebo aby je zabily...“

„Věř mi, matko, že všechny tyto bajky rozšiřují kněží. Nechtějí připustit k stupňům trůnu lidi jiné víry, kteří by mohli sloužit faraonovi proti nim.“

Panovnice vstala z křesla, zkřížila ruce na prsou a hleděla s úžasem na syna.

„Tak je to pravda, co mi říkali, že jsi nepřitelem kněží!“ řekla. „Ty, jejich milovaný odchovanec?“

„Určitě mám ještě na zádech modřiny po jejich holích,“ odpověděl princ.

„Ale vždyť tvůj děd a můj otec, přebývající s bohy, Amenhotep, byl velekněz a měl v zemi velkou moc!“

„Právě proto, že můj děd byl vladařem a otec jím je také, nemohu snášet vládu Herhorovu.“

„Na to místo ho povýšil tvůj děd, svatý Amenhotep...“

„Ale já ho svrhu.“

Matka pokrčila rameny.

„A ty chceš být velitelem sboru?“ ozvala se smutně. „Vždyť jsi jako rozmazlené děvče, a ne muž a vůdce...“

„Jak to?“ přerušil ji princ, který stěží zadržoval výbuch hněvu.

„Nepoznávám svého syna. Nevidím v tobě budoucího pána Egypta! Dynastie bude v tvé osobě jako nilský člun bez kormidla. Vyženeš ode dvora kněze, a kdo ti zbude? Kdo bude tvým okem v Dolním i Horním Egyptě, kdo za hranicemi? Vždyť faraon musí vidět všechno, na co padají božské paprsky Osiridovy...“

„Kněží budou mými služebníky, ne ministry.“

„Oni také jsou nejvěrnějšími služebníky. Záslouhou jejich modliteb panuje tvůj otec třiatřicet let a vyhýbá se válkám, které by mohly být zhoubné...“

„Pro kněze.“

„Pro faraona, pro stát,“ nenechala se přerušit. „Víš-li, jaké je to s naší pokladnou, z níž v jediném dnu bereš deset talentů a žádáš dalších patnáct? Víš, že kdyby nebylo obětavosti kněží, kteří ve prospěch státní pokladny dokonce odnímají bohům pravé skvosty a místo nich podstrkují padělané, byly by královské statky již dávno v rukou Fénicianů?“

„Jedna šťastná válka přeplní naše pokladny, jako rozvodněný Nil zalévá naše pole.“

Mocná paní se rozesmála.

„Ne,“ řekla, „ty jsi, Ramsesi, ještě takové děcko, že tvá bezbožná slova ani nelze brát za hřích. Prosím tě, hled' si svých řeckých pluků a co nejdříve se zbav toho židovského děvčete, ale politiku ponech... nám.“

„Proč se mám zbavit Sáry?“

„Protože kdybys s ní měl syna, mohly by z toho vzejít zmatky v říši, která i tak má dost obtíží. Na kněze,“ dodala, „se můžeš hněvat, jen je nesmíš veřejně urážet. Oni vědí, že je nutné následníkovi trůnu mnoho promíjet, zvláště když má tak bouřlivou povahu. Ale čas vše urovná k slávě dynastie a ku prospěchu státu.“

Princ přemýšlel. Pojednou řekl:

„Nemohu tedy počítat s penězi ze státní pokladny?“

„Naprosto ne. Velký písař by již musel zastavit platy, kdybych mu nedala čtyřicet talentů, které mi poslali z Tyru.“

„A co si počnu s vojskem?“ pravil princ a mnul si netrpělivě čelo.

„Zapud' Židovku a popros kněze... Snad ti půjčí.“

„Nikdy! Raději si vypůjčím od Feničanů.“

Paní potřásla hlavou.

„Jsi erpatrem, dělej si, co chceš... Ale upozorňuji tě, že musíš dát velkou zástavu, a stane-li se Feničan jednou tvým věřitelem, už tě nepustí. Ti jsou lstivější než Židé.“

„Na zaplacení takových dluhů stačí část mého příjmu.“

„Uvidíme. Ze srdce ráda bych ti pomohla, ale nemám,“ pravila paní smutně. „Dělej si, jak uznáš za vhodné, ale pamatuj, že Feničané na našich statcích jsou jako krysy v sýpkách. Jedna tam proleze šterbinou a jiné přijdou za ní.“

Ramses otálel s odchodem.

„Chceš mi ještě něco říct?“ ptala se.

„Chtěl bych se jen zeptat... Mé srdce tuší, že máš, matko, se mnou nějaké plány. Jaké?“

Panovnice ho pohládila po tváři.

„Teď ještě ne, ještě je čas! Dnes jsi volný jako každý mladý šlechtic v této zemi, užívej si tedy... Přijde však, Ramsesi, čas, kdy si budeš muset vzít manželku, jejíž děti budou princí královské krve a syn tvým následníkem. Na ty časy myslím.“

„A co...?“

„Ještě nic určitého. Rozhodně mi však říká politická moudrost, že tvou manželkou by se měla stát dcera kněze...“

„Snad Herhora?“ zvolal princ se smíchem.

„Co by na tom bylo hanlivého? Herhor se brzy stane veleknězem v Thébách a jeho dceři je teprve čtrnáct let.“

„A souhlasila by s tím, že by u mne zaujala místo po Židovce?“ ptal se ironicky Ramses.

„Musel by ses postarat, aby se zapomělo na tvůj dnešní poklesek.“

„Líbám ti nohy, matko, a odcházím,“ řekl Ramses popuzeně. „Slyšel jsem tu tolik divných věcí, že dostávám strach, aby Nil nezačal téci proti kataraktům nebo aby se pyramidy nepřestěhovaly do východní pouště.“

„Nerouhej se, dítě,“ zašeptala paní a starostlivě na syna pohlédla.

„Tato země viděla už divnější věci...“

„Snad ne to,“ pokračoval syn s trpkým úsměvem, „že stěny královského paláce odposlouchávaly své pány?“

„Opakovaně viděly smrt faraonů po několikaměsíční vládě i pády dynastií, jež vládly devíti národům.“

„Protože ti faraonové pro kadidelnici zapomněli na meč!“ odpověděl princ.

Poklonil se a odešel.

Tou měrou, jak následníkovy kroky tichly v ohromné předsíni, měnila se tvář důstojné paní: místo majestátu se v ní zračily bolest a starost a ve velkých očích se jí zaleskly slzy.

Běžela k soše bohyně, poklekla, nasypala na uhlí indické kadidlo a začala se modlit:

„Ó, Isis, Isis, Isis, třikrát vzývám tvé jméno. Ó, Isido, která rodiš hady, krokodýly a pštrosy, třikrát buď pochváleno tvé jméno. Ó, Isido, jež chráníš obilné zrna před vražednými větry a těla našich otců před zubem času, ó, Isido, slituj se a ochraňuj mého syna! Po třikrát buď vysloveno tvé jméno i tu... i tam... i onde... A dnes a vždycky i na věky věků, dokud se chrámy našich bohů budou zhlížet ve vodách Nilu.“

Takto se modlila a přitom lkala. Nakonec se poklonila a dotkla se čelem země. A v té chvíli se nad ní ozval tichý šepot:

„Hlas spravedlivého bývá vždy vyslyšen...“

Důstojná paní se vzchopila a nejvýš udivena se rozhlížela kolem dokola. Ale v pokoji nebyl nikdo. Jenom ze stěn na ni hleděly malované květiny a z oltáře socha bohyně, plná nadpozemského klidu.

KAPITOLA OSMÁ

Princ se vrátil do svého letohrádku celý ustaraný a povolal si Tutmosise.

„Musíš mě poučit,“ řekl Ramses, „jak se dají sehnat peníze.“

„Haha!“ rozesmál se švihák. „To je moudrost, které se neučí ani na nejvyšších kněžských školách, ale které bych já mohl...“

„Tam učí, aby si nikdo peníze nepůjčoval,“ prohodil princ.

„Kdybych se nebál, že své rty poskvrním bezbožností, řekl bych, že někteří kněží marní čas. Ubozí lidé, i když svatí...! Nejedí maso, spokojují se s jednou ženou, nebo se vůbec vystříhají žen a – nevědí, co je to půjčovat si. Jsem rád, Ramsesi,“ pravil Tutmosis, „že tento druh moudrosti poznáš podle mých rad. Již dnes víš, jakým pramenem utrpení se stává nedostatek peněz. Člověk, který potřebuje peníze, nemá chuť k jídlu, nemůže spát, na ženy pohlíží s údivem, jako by se ptal: ‚K čemu jsou?‘ V nejstudenějších chrámech se mu hrne horko do tváří, v největším vedru na poušti pociťuje studené mrazení. Hledí před sebe jako pomatený, neslyší, co mu kdo říká, obyčejně chodí v křivě nasazené paruce, kterou si zapomněl navonět, a uklidní se jen u džbánu silného vína, a to jen nakrátko. Neboť sotvaže ubožák zase nabude vědomí, začíná znovu cítit, jako by se mu země rozestupovala pod nohama...“

Pozorují,“ pokračoval švihák, „podle tvé neklidné chůze a nekoordinovaného máchání rukama, že ty právě teď pociťuješ něco takového, trápí tě nedostatek peněz. Brzy však pocítíš něco jiného: jako by ti spadla z prsou veliká svinga. Potom upadneš v sladký stav zapomnění na své dřívější útrapy a dnešní věřitele, a pak... Ach, pak, šťastný Ramsesi, tě čekají neobyčejné zážitky! Neboť až uplyne lhůta a věřitelé tě začnou navštěvovat pod záminkou, že se ti chtějí poklonit, budeš se cítit jako jelen štvaný psy nebo jako egyptské děvče, které při čerpání vody z řeky zahlédne kostrbatý hřbet krokodýla...“

„To sice vypadá velice vesele,“ přerušil ho smějící se Ramses, „ale nepřináší mi to ani jednu jedinou drachmu.“

„Zadrž!“ přerušil ho Tutmosis. „Okamžitě jdu pro fénického bankéře Dagona, a k večeru, i kdyby ti ještě nedal peníze, získáš klid.“

Vyběhl, nastoupil do malých nosítek, a obklopen sluhy a stejnými větroplachy, jako byl sám, zmizel v stromořadí parku.

Před západem slunce přijel do domu následníka trůnu Fénician Dagon, nejznamenitější peněžník v Memfidě. Byl to člověk mužného věku, žlutý, hubený, avšak dobře rostlý. Měl modrou tuniku, přes ni bílý plášť z tenké tkaniny, bujné vlastní vlasy stažené zlatou obroučkou a dlouhý černý plnovous, rovněž vlastní. Jeho bujný vlas a vous vypadal vedle paruk a umělých bradek egyptských šviháků imponantně.

V následníkově bytě se to hemžilo aristokratickou mládeží. Někteří se dole koupali a mazali mastmi, jiní hráli v šachy a v kostky v prvním poschodí, jiní zase ve společnosti několika tanečnic pili ve stanech na terase. Následník nepil, nehrál, nemluvil se ženami, jen chodil po jedné straně terasy a netrpělivě vyhlížel Fénicana. Když ho spatřil, jak vyjíždí ze stromořadí v nosítkách zavěšených na dvou oslech, sešel do prvního poschodí, kde byl volný pokoj.

Po chvíli se ve dveřích objevil Dagon. Poklekl na prahu a zvolal:

„Zdravím tě, nové slunce Egypta! Ať žiješ věčně a sláva tvá ať dosáhne těch dalekých břehů, kde přistávají fénické koráby!“

Na princův rozkaz vstal a začal vášnivě mluvit:

„Když důstojný Tutmosis vysedl před mou chatou – neboť můj dům je proti tvým palácům jen chatou, erpatre – svítila mu z obličeje taková záře, že jsem zvolal na ženu: ‚Tamaro, důstojný Tutmosis nepřichází kvůli sobě, ale od někoho vyššího, než je sám, jako je Libanon vyšší než přímořské písčiny...‘ A žena se ptá: ‚Jak můžeš vědět, můj pane, že důstojný Tutmosis nepřichází kvůli sobě?‘ ‚Proto, že nemohl přijít s penězi, jež nemá, a nepřišel pro peníze, protože je nemám já...‘ V té chvíli jsme se oba poklonili důstojnému Tutmosisovi. A když nám řekl, že ty, nejdůstojnější pane, chceš od svého otroka patnáct talentů, zeptal jsem se své ženy: ‚Tamaro, předvíдалo mé srdce špatně?‘ ‚Dagone, tys tak moudrý, že bys měl být rádcem následníka trůnu,‘ odpověděla mi žena.“

Ramses kypěl netrpělivostí, poslouchal však dál... On, který se bouřil před vlastní matkou a faraonem!

„Když jsme pochopili,“ pravil Fénician, „a porozuměli, že ty, pane, si žádáš mých služeb, taková radost vstoupila do našeho domu, že jsem poručil dát služebnictvu deset džbánů piva, a má žena Tamara mi poručila, abych jí koupil nové náušnice. Má radost se tak vystupňovala, že cestou sem jsem nedovolil oslaři bít osly. A když se mé nehodné nohy dotkly tvé podlahy, princí, vyňal jsem zlatý prsten, větší než ten, který dal důstojný Herhor Eunanovi, a daroval jsem jej tvému otrokovi, který mi nalil vodu

na ruce... Rač dovolit, důstojnosti, odkud pochází ten stříbrný džbán, z něhož mi nalili vodu na ruce?“

„Prodal mi jej Azariáš, syn Gaberův, za dva talenty.“

„Žid? Tvá důstojnost obchoduje s Židy? A co tomu řeknou bohové?“

„Azariáš je obchodník jako ty,“ odpověděl následník.

Když to Dagon uslyšel, popadl se oběma rukama za hlavu a začal plivat a ječet:

„Ó, Baal, Tammuz...! Ó, Baaeth...! Ó, Astoreth...! Azariáš, syn Gaberův, Žid, prý je obchodník jako já...! Ó, nohy mé, proč jste mě sem přinesly? Ó, srdce, za co trpíš takový žal a výsměch? Nejdůstojnější princí,“ křičel Féničan, „zbij mě, ruku mi utni, budu-li falšovat zlato, ale neříkej, že Žid může být obchodníkem. Spíše zanikne město Tyr, spíše tam, kde je dnes město Sidon, budou písčiny, než se Žid stane obchodníkem! Oni mohou dojit své hubené kozy nebo míchat pod egyptským bičem hlínu se slámou, ale nikdy nemohou obchodovat... Fuj, fuj! Nečistý národ otroků! Lotři, zloději!“

Prince z neznámých důvodů pojednou zachvátil hněv, ale zase rychle opadl. Udivilo to i Ramsese, který do té doby nepokládal za nutné se před kýmkoli mírnit.

„Tak co,“ ozval se náhle následník, „půjčíš mi, šlechtný Dagone, patnáct talentů?“

„Ó, Astoreth... patnáct talentů? To je taková váha, že bych se musel posadit, abych o tom mohl dobře uvažovat.“

„Tak se posad.“

„Za talent,“ říká Féničan, sedaje si pohodlně do křesla, „je možné dostat dvacet zlatých řetězů nebo šedesát pěkných dojných krav nebo deset otroků na práci nebo jednoho otroka, který dovede hrát na flétnu nebo malovat nebo snad i léčit. Talent, to je ohromné jmění!“

Princi se zablýsklo v očích.

„Nemáš-li tedy patnáct talentů...“ přerušil obchodníka.

Polekaný Féničan náhle sklouzl z křesla na podlahu.

„Kdo v tomto městě,“ zvolal, „nemá peníze na tvůj rozkaz, synu slunce? Já jsem sice chudřas, jehož zlato, klenoty a všechny statky nestojí za jeden tvůj pohled, princí, ale obejdu-li naše obchodníky a řeknu-li, kdo mě poslal, budeme mít do rána patnáct talentů, i kdybychom je měli dobýt ze země. Kdybys ty, erpatre, stanul před uschlým fíkovníkem a řekl: ‚Dej peníze!‘, fíkovník by zaplatil! Jen tak na mne hled, synu Horův, neboť cítím bolest u srdce a matou se mi smysly,“ říkal prosebným hlasem Féničan.

„Jen se posad...“ řekl princ s úsměvem.

Dagon vstal z podlahy a ještě pohodlněji se uvelebil v křesle.

„Na jak dlouho si přeješ, princí, patnáct talentů?“ zeptal se.

„Asi na rok.“

„Rekněme tedy: na tři léta. Jenom jeho svatost by mohla do roka vrátit patnáct talentů, ne však mladý princ, který musí každý den hostit veselé šlechtice a hezké ženy... Ach, ty ženy! Je pravda, dovol, důstojnosti, že sis vzal k sobě Sáru, dceru Gedeonovu?“

„A jaký chceš úrok?“ přerušil ho princ.

„Maličkost, o níž ani nemusí mluvit tvá svatá ústa. Za patnáct talentů dáš mi, princí, pět talentů za rok a během tří let si všechno vyberu sám, takže tvá důstojnost to ani nezpozoruje...“

„Dnes mi dáš patnáct talentů a za tři léta si vybereš třicet?“

„Egyptský zákon dovoluje, aby se součet úroků rovnal zápůjčce,“ odpověděl zmatený Féničan.

„Ale není to mnoho?“

„Mnoho?“ vykřikl Dagon. „Každý velký pán má velký dvůr, velký majetek a platí jenom velké úroky. Styděl bych se vzít méně od následníka trůnu. A ty sám bys mě mohl dát zbít holemi, kdybych se osmělil vzít méně...“

„Kdy přineseš peníze?“

„Přinést? Ó, bohové! To jeden člověk nedokáže. Udělám to lépe: provedu výplaty za tebe, princí, abys, důstojnosti, nemusel myslet na takové nicotné věci.“

„Cožpak ty znáš mé výplaty?“

„Trochu znám,“ odpověděl nedbale Féničan. „Chceš poslat, princí, východní armádě šest talentů, což provedou naši peněžníci v Chetemu a Migdolu. Tři talenty důstojnému Nitagerovi a tři důstojnému Patroklovi, což se vyřídí na místě. A Sáře a jejímu otci to mohu vyplatit prostřednictvím toho prašivce Azariáše. Tak to bude dokonce lepší, neboť oni by tě ještě při vyúčtování ošidili.“

Ramses začal netrpělivě chodit po pokoji.

„Mám ti tedy dát úpis na třicet talentů?“ zeptal se.

„Jaký úpis? Nač úpis? Co bych měl z úpisu? Dáš mi, princí, v zástavu na tři roky své statky v nomech Takens, Ses, Neha-Ment, Neha-Pechu, v Sebt-Hetu a v Habu.“

„V zástavu?“ řekl princ. „To se mi nelíbí.“

„Tak z čeho si budu vybírat své peníze, svých třicet talentů?“

„Počkej. Musím se nejdřív zeptat správce stodol, jaký je roční důchod z těch statků.“

„Proč se má tvá důstojnost tak namáhat? Co ví správce? Ten neví nic, jako že jsem poctivý Féničan. Každý rok je jiná úroda, jiný důchod... Já mohu při tom obchodu ztratit a správce mi to pak nevrátí...“

„Ale víš, Dagone, mně se zdá, že ty statky vynášejí daleko víc než deset talentů ročně...“

„Nechceš mi, princí, důvěřovat? Dobře! Já mohu z tvého rozkazu vynechat statky v Sesu... Ještě si nejsi, princí, jist mým srdcem? Tak já ještě upustím od Sebt-Hetu... Ale k čemu při tom správce? On má tebe, prince, učit moudrosti? Ó, Astoreth! Já bych ztratil spánek i chuť k jídlu, kdyby se nějaký správce, poddaný a otrok, odvážil poučovat mého milostivého pána. Tady je zapotřebí jen písaře, který napíše, že ty, nejdůstojnější pane, mi dáváš na tři roky v nájem statky v tom a tom nomu. A je potřeba šestnáct svědků, že mě potkala taková čest od prince. Ale nač má služebnictvo vědět, že si jeho pán ode mne vypůjčuje peníze?“

Unavený následník pokrčil rameny.

„Zítří,“ řekl, „přines peníze a přiveď si svědky i písaře. Já na to nechci myslet.“

„Ach, jaká to moudrá slova!“ zvolal Féničan. „Kéž bys, nejdůstojnější pane, žil věčně!“

KAPITOLA DEVÁTÁ

Na levém břehu Nilu na severním okraji memfidského předměstí byl dvůr, který následník trůnu určil k obývání Sáře, dceři Žida Gedeona.

Byla to usedlost o třiceti pěti jitrech, tvořící nevelký čtverec, který se dal z vrcholu domu přehlédnout jako na dlani. Pole statku ležela na pahorku a dělila se na čtyři různé vysoká pásma. Dvě nejnižší a nejprostornější, jež Nil vždycky zaplavoval, byla určena k pěstování obilí a zeleniny. Ve třetím pásmu, kam někdy voda nedosáhla, rostly palmy, fíkovníky a jiné ovocné stromy. Ve čtvrtém, nejvyšším, byla zahrada osázená olivovníky, révou, ořechy a sladkými kaštany, uprostřed nichž stál dům.

Dům byl dřevěný, jednopatrový, jako obvykle s terasou, na níž se rozpínal plátěný stan. Dole bydlel Ramsesův černý otrok, nahoře Sára se svou matkou a zároveň služebnou Tafet. Dům byl obklopen zdí z nepálených cihel, za níž v jisté vzdálenosti stály budovy pro dobytek, čeled' a správce.

Sářiny pokoje nebyly veliké, zato byly nádherné. Na podlaze ležely koberce, ve dveřích a oknech visely pestře pruhované záclony. Byly tu vyřezávané postele i křesla, vykládané skříně na šaty, třínohé i jednoduché stolky, na nichž stály nádoby s květinami, štíhlé džbány na víno, skříňky s flakonky voňavek, zlaté a stříbrné poháry a kalíšky, fajánsové vázy i mísy a bronzové svítilny. Každý sebemenší předmět nebo vyšívání nebo náčiní zdobila řezba nebo malovaný vzor, každý kus šatstva třepení.

Již deset dní bydlela Sára v tomto zátiší a ze strachu a studu se skrývala před lidmi, takže ani dvorské služebnictvo ji skoro ještě nevidělo. V zacloněném budoáru šila, tkala na malém stavu plátno nebo pletla z čerstvých květin věnce pro Ramsese. Někdy si vyšla na terasu, opatrně rozhrnula stěny stanu a pohlížela na Nil plný lodí, na nichž veslaři zpívali veselé písně, nebo se s obavou zahleděla výše na šedé pylony královského paláce, který se mlčky a posupně zdvíhal na protějším břehu řeky. Tu se pak opět utíkala k své práci a volala Tafet.

„Sed' tu u mne, matko,“ říkala, „co tam dole děláš?“